

Edvard Damiš:
Maščevanje

Povest

Poslovenil Dr. O. Haunig

Edvard Damiis^v

Maševan^{lv}je

Povest

Poslovenil Dr O. Flaunig

Predgovor

Bisatelj porabil je neki spis, ki ga
jemal med mnogo drugimi v arhivu
neke grajščine. Imena samega pisa-
teljine navaja. Bržko ne pa se nanaša
spis na kako grajščino blizu Ptujja, ker
se odigrava cela povest v tem okraju,
ki je poozeta na podlagi izvirnih lis-
tin 17 stoletja.

Kaže nam o pretresljivih prizo-
rih življenja in trpljenja tedanjih
vaštanov.

Vse osebe navedene o povesti, ubo-
ga Helena, počten Jakob, podli Garoz,
strogi mestni sodnik, vsi so že davno
strokneli in nikdo ne najde več mesta,
kjer so našli zadnji počitek, toda glas
o njih življenju ter trpljenju shranil
se je jako živo, kakor bi minulo le ne
kaj let in ne že skoraj tristo let.

Povest o groznem umoru, ki se je
izvršil nad nedolžno Heleno, krivik

nebu in naoda vsakega bralca še se-
daj zopravičeno ogorčenostjo.

Pisti, ki so tako slabo razumeli s
to žensko, da se ni mogla braniti, so
sprejeli zasluženo plačilo. Nipa na-
ša stvar, da bi sodili tedenji gos-
tici, ki je spravila neoporečno žensko
samo osled pričevanja podloga na
morščice.

Bili so tedaj žalostni časi. Dežela
bila je osled vodnih vojak izčrpana,
prebivalci bili so malo zdraviji, rop
in umor sta se dogajala prao pogosto.

Osled tega je moralo sodišče posto-
pati strogo.

V tedanjih časih je bilo šetudi
močno razširjeno praznovrstno. Pri
tedanjen mišljenju in mazorih
preprostega ljudstva je lahko ver-
jetno, da je mogla po njegove m-
nenju ta ženska naroditi kaj
takega le zaradi tega, ker je bila co-
pernica.

Nič ni popolnega na sodu in
nič ni manj nepopolno kakor
mnenje o pravici in krivici.

Ško pogledamo, kako ne popolno
in surovo je bilo tedaj pravo postopanje,
tako ^{se} moramo čutiti srečne,
da se nahajamo v varnem zavetju
pod zaščitno sedanjje zdravo zakonodaje.

Kato pa ne smemo obsojati
pravega postopanja tedanjega
časa, ki je nastalo večinoma od
razmer, ki jih poznamo in vemo
tudi novejati.

I.

Nedaleč od Kacerjevega dvora v bližini starodavnega mesta Ptuj stala je mala hišica obdana od mnogih surek, od katerih so visle že na pol suhe, debele seje k tlom.

Četudi je bilo poslopje leseno ter slabo krito, tako je kapala že zunanost skrbno roko prebivalca. Bilo je osemnadvostrano pobeljeno, na zapadni strani pa je bila naslikana, kakor je bila tedaj navada s slovenskih goricah, podoba katere božje, ki so si jo izbrali prebivalci te hišice kot zaščitnico in varuhinjo. Licer mala okna, a s šipami odela, spuščala so toliko svetlobe v notranje prostore, da je bilo v odmi sobi, ki je bila v hišici, bivanje prav prijetno. Od ozke veže vodil je vhod še v malo sobico, ki je služila

za shranbo različnih predmetov,
ki niso imeli v sobi dovolj prostora.

Če je bila že zunanost vse od
belih sten tako mična, kar je pooh-
šala še okolnost, da so jo obdajale
temnozeleno sive, tako je proka-
šala nepriziljena sužnost notran-
jih prostorov hišice v veliki meri
zunanost.

Fla v oči bila so gladka in mi bi-
lo opaziti nobenega prahu. ^{stara} Soba bila
^{so} je, za tedanje čase noka posebnost,
pokrita z deskami, ki so bile skrbno
osmaženo; nad vratni bila je pri-
bita polica za jedilno orodje, očvrsto-
ma enasto in tako skrbno očiščeno,
da se je svetilo kakor srebrno. Kraven
doerij stala je visoka hrastova omar-
a, v kotu na levi strani običajna
miza, klopi ter nekaterimi
stoli iz belega lesa, na desni ska-
ni pa postelj, sužna in lična
kakor je bila sploh cela uprava.
Nekaj, za oko lepo urejenih svetlih
podob na steni je le še povečalo
lučnost male sobe.

Prebivalci teh hiš bili ste udova
Margareta^{Košak} ter njena hčerka Helena.

Oče, nekdanji narodnik o polku
Konjeniškega generala Joana pl.
Spork, bil je v bitki pri Lens kodhardu
dne 1. avgusta 1664, v kateri je povelj
nik Montecucculi izvojeval sijajno
zmag, tako težko ranjen, da po
ozdravljenju ni mogel služiti
oci kot vojak, vsled česar se je po
dal s svojo ženo, hčerjo in sinom
v domovino, kjer je obdeloval malo
po starših podolovano polje ter
prebival v praj popisani hiški
v tih samoti daleč od sveta in
vsledga hrupnega življenja, kiga
je za časa vojaških let spoznal v
obvlni meri. Ves čas, kolikor mu
je preostal po opravljenih doma
nih poslih, porabil je za vzgojo svojih
otrok.

Kelo redko je bilo o tedanjih ča
sah znanje čitanja ter pisanja,
kar je obladal oče Matija prav do
ro in se je posebno trudil, da je
s to tedaj visoko cenjeno umetnostjo

seguanil tudi svojega sira Antona. Oba stroka bila sta od narave nadejena in za vse dobro vedno dozetnega srca. Vileb tega sta se ogibala podivjanje mladine svojih sosedov, kar sta dosegla stariša z nežno ljubeznijo ter skrbnim čuvanjem nad svojima strokoma, tako, da je njuna beseda vedno uplovala na nežna srca.

Tako sta rasla Anton in Helena nakažana sama na se v največje veselje starišev, dokler se nista razvila - Anton v krepkega mladeniča, Helena pa v vitko dekle.

leta 1682 poslabšalo se je očitno zdravstveno stanje očeta Matija, pri čemur je še posebno oplovala groza, da ne more več služiti domovini, ker je telenu popolnoma opesal. Vileb tega hiralo je še bolj telo, ki je vled zadobljenih ran in naporov odlično trpelo.

Ker Matija je videl, da se mu bliža zadnja ura. S čustvom, da je gosti spolnil vse dolžnosti, pričakoval je popolnoma mirni smrt, kateri je

gledal na bojiščih na Nemškem in
Ogrskem tolikokrat neustrašeno
v oči.

Držeč podobo ljubezni, ožvišeno
znamenje zolčevanja, ki osvbuje vse,
kar je trpel Božji sin za nas. Kriz
v sklenjenih rokah, ponarjal je
zganljivo pobožnost in razloč-
nino, toda tihim glasom molitbe,
katere je izgovarjala od bolesti pre-
ozeta žena Margareta.

Ob nogah klečala sta oba otroka,
ki sta vsa v solzah sprejela zadnji
blagoslov umirajočega očeta.

„Bodita pravična, soražita greh
in se ga ogibajta, gojita čednost, ko-
likor imata duševno moči, ne išči-
taptikov s pokorjenimi ljudmi,
in čista vedno Boga pred očmi in
godilo se sama ne bo slabo. Četudi
vaju obišče Bog s topljenjem in stiska-
mi, tako prenašajta vse potrpežljivo
v imenu Dnega, ki je toliko trpel za
nas. Tako postaneta duševno močnej-
veako neprimliko pretrpela bosta lažje

intemu veselje to korec oseba trp-
ljenja. Ni čednosti brez skušenj, ni
veselja brez bolečin, spominjata se
naravno mirajočega očeta.

Rahel vzdihljaj in oče Matija zatis-
nil je oči. Kakor žaljenje, takšna
smrt, mirno in tiho gaspal je v gos-
podu, rahel nasmehljaj, okoli nstev
bil je dokaz njegove lepe smrti. -

Ko se zavne ta proces, minulo
je ravno šest mesecev po smrti očeta
Matija.

Antoni sledil je notranjemu
nagonu, postal je očajnik in se podal v ta-
jino. Dujem ni bil nikdar slišal ka-
kega glasu.

Helena ostala je pri materi in
ji pomagala pri malem gospodarst-
vu. Pozabila je že nekoliko, da je zgre-
bila dragega očeta, le, če ste se vse
spominile nanj, stopile so ji na
solze o oči, posebno tedaj, če ste mis-
lili na to, da ste sami in zapuščeni.

Toda zaupali ste na zasvito kromo-
govnega ter se popolnoma ukloni-
li njegovi solji. Kato ste se v takih

troučnikih tolažili z besedami: V božjih
rokah je naša usoda, brez njegove
volje ne moremo skrivati las.

Tako je minulo poletje leta
1682.

Malo gospodarstvo nudilo je
obema ženskanima razvedrila dovolj,
da se niste bregali, kakor že prej ne,
ko je še živela oče, tako tudi sedaj ne,
kaj delajo sosede, oled česar tudi
niste vedeli, kaj se je pri teh spreme-
nilo.

Kar ste slišali ob nodeljah in pra-
mkih na potu v cerkev pri sv. Urba-
nu, bilo je vse, a ravno tako hitro ste
na vse pozabili.

Le eno ni ostalo prikrito materij.

Kolikokrat ste šli k službi božji
k sv. Urbanu, napravili so fantfe, ki
so se zbirali iz okolice pred začetkom
božjega opravila na sejni dvor pred
cerkvijo, odno spoštljivo prostor ter
se niso mogli nagledati lepe He-
lene, katero je obdaril Bog s tako
lepoto, čednostjo in ljubeznjivostjo,
če tudi si Helena v svoji nedolž-

nosti še ni mogla razlagati, kaj pomeni
jo ti žarsti pogledi, tako ji je oendar
reklo srce, da razodvoajo vse kakor rado
vednost.

Kudrincea pa je zalila njena slika,
če so se srečali, njeni pogledi z Jakobovo-
vinu, sinu bogatega mesarja pri
L. Urbanu.

Na tem sejinišču združili sta
obe sri brez vsakih besed. Tam so po-
gledi v notranjost obeh nadolžnih
src ozbrudili so hrepenenje, kinaj
bi dosegla oba do sreče, toda ta zoeja
juna je bila v nesrečo in je tudi za-
lostno končala.

Na dan L. Mikaela leta 1682 stopal
je Jakob prvo podjeten na Placcijevu s
svojim namenovom, da prosi pri ma-
teri za Helenino roko, ker si je takoro-
ko že zagotovil pritrditev njegovega
očeta,

To je bilo v naprotju zoranu običa-
ju navadninici med prebivalci slo-
venskih gor, ker nikdar ne proviže-
nim za roko neveste, ampak da
pokrbeči ta težnja, a tudi opasni

porcel po kakem drugem odposlanku.

Arce polno upov, saj Helenini pogledi na rejničev so ga k tomu vzpodbujali, je bolj letel kakor čel po hribu od cerkve sv. Urbana v dolino. Poistal je bližnjice in tako je stal prav kavalu pred hišico, matere Margarete, ki je imela zanj najdražji zaklad.

Tri dobri na lepši nastopiti mogajo in brez strahu in tudi dobro namien govor, s katerim je hotel pozdraviti mater ter zaprositi za roko njene hčerke bili so pozabljeni, ko je stal pred hišico.

Hotel je v zadregi klobuk ter premišljeval, kakšen nagovor bo rabil. Nehote rekel je sam pri sebi:

Pri stopu v hišo vendar ne morem prositi za roko njene hčere, in kaj, če te Helena ne mara, mogoče jo je že kdo drugi zamubil. Ne, tako ne gre, pošljem koga drugega z ovčoni in če je dala besedo že komu drugemu, takos si prihranim svoje bolečine in srca.

Ne je nameraval podati se

po temnem gozdu zopet domu, da bi
ga nikdo ne opazil, ko je stopila mati
Margareta iz robe v vožo ter zapazila
Jakoba pred hišo. Na zaindena prava
je, česa želi, ob enem pa rekla, da ne
ve, čim bi mogla vsteti pramožnemu
možu in kako pride, da obišče nbo go
udooo.

Nled tega prijaznega nagovora
postal je pogumnej brez vsakega na-
daljnega uvoda povedal je materi, za-
kaj je prišel in jo prosil za Helenino
roko. Mo pa je ta že dala komu druge-
mu besedo, tako jo rad prepušči temu,
da ne oina njene srce, v tem slu-
čaju prosi samo, da mati Heleni o tej
srebitoi ničesar ne omeni. Mo pa
je prosta, tako prosi mater za pripo-
ročilo, ker ve, da mu je Helena na-
klonjena.

Mati se je čudila temu ne na-
radnemu načinu srebitoe. Četudi
ji je lepi in ob enem bogati Jakob bil
prav všeč, je imela oendar osebnost
izgoooo.

„Dekle je še premalo, pred osem

je potrebno, da se izuri v gospodinjstvu,
mislila je skrbna mati, ker navedi-
la še mnogo drugih ozrokov.

Toda zaljubljeni Jakob vedel je
ore se pomisleka ovari.

Mati ni mogla več kaj nodeljav-
ljati in je samo omislila, da je po
njenem spazovanju Helenino ne-
se prosto in sled tega ne naspro-
tuje tej grozi. Vendar mora imeti
prej, da govorí o tem s svojo hčerjo,
tudi zagotovilo, da se strinja tudi
Jakobov oče s to grozo, vlad česar tudi
ne dovoli, da bi on prej govoril z nje-
no hčerjo.

„Ke dolgo sem,“ pripomnila je
vidno razočeljena mati, „da ste vi
posebno radi pogledali mojo hčer in
sta se tako nekoliko sporazumela,
vendar pogledi še niso beseda. Da
bi pa prej progovila s svojo hčerjo ne-
potrebno bolec, ker bi sam dovolila
sumbiti mojo hčer, pozneje pa bi
oče temu nasprotoval, tako mi
je ljubši, da ostane neporočena.
Storite sedaj, kar je vaša dolžnost,
ostalo pa postarbin jaz.“

Hakobooooo rec bilo je polno veselja
leč so mu zarudela in očesa so postala
rdeča, ko je slišal, da je materi ta po-
za po volji. Na tihem gibalil se je
materi božji in svojemu patronu,
ga to reče ter samo prožil, da bise
strinjal s tem tudi oče do cela, ki je
že na pol obljubil, da v to privoli.

Res ožhičen stopal je po strmem
bregu proti Sv. Urbanu, kjer je bil njegov
dom. Ko je stopil v sobo, objel je sss raz-
svet svojega očeta in tiho ihtel.

Dolgočasa bilo je treba, da je mogel
zodeti začuden oče na ponovna spra-
šanja, kaj ima vse to pomeniti.

Iz celoga pripovedovanja, ki je bilo
malo jasno, pozel je oče, kaj želi njegov
sin. In odno je ta objemal svojega
očeta ter ga nito prožil, da mu ne
mreči reče, če bi se protivil izpolnitvi
njegove najiskrenejše želje.

Če se je moral nazadnje rahlo
izviti iz sinovega objema. Pogledal ga
je pozornost ter nato resno sprašal:

„Kako daleč si izdekleto?“

Hakoba je to vprašanje zdramilo
iz njegove omamljenosti.

Toda ko je sin odkrito povedal,
da je videl Holceto le pri cerkvi sv. kr-
bana, neda bi pričel z njo v razgovor
in je šele danes zjutraj povedil
~~Kadar bi hotela biti 1882 stopel~~
z njeno materjo o njegovih namelih,
spoznal je oče, da sta sin in dekle
še nedolžna. In temu bolj je spoštoval
pošteno dekle, ker je poznal skrom-
no premoženje te razmere udobe
Margarete; saj že sklenilost, da je ta
skoraj nepogojno odklonila sinovo
srečitev, mu je jasno pokazala, da
dekle nikakor ni hotelo uloviti njego-
vega sina samo zaradi njegovega bo-
gastva v nastavljenih mrežah, kar je
delalo mnogo drugih premožnjih
deklest.

Če vedel se je v nastanjanju ter pod-
pril glasov obema rokam. Kakor stal
je kakor prirastel, nepremično, po-
gled uprt samo v očeta, saj od njega
je bila odvisna njegova bodočnost,
ova sreča, a tudi oca gorje.

Minulo je nekaj trenutkov
tihega mrmračnega čakanja. Kendar je
oče ostal, vzel klovik ter palico in

strogo naročil sinu, da ne sme na noben način zapustiti hiše.

Pogledal je sina strogo in rekel:

„Kavajen sem bil od tebe vedno pokoršeno, do sedaj si bil moj pridni sin, zato pričakujem, da izpolniš tudi sedaj moje naročilo.“

Sin Jakob se je vgraval ter odvrnil:

„Kar zahtevate od mene, storim, in naj bi bilo najhujše.“

Oče je zadovoljno pokimal ter šel iz sobe. Sin pa se je osredel na njegovo sedaj pri mizi.

Bil je zelo razburjen, a tudi ne brez opravka.

Strastno je ljubil Heleno in vendar še njena mati ni podala nobene jasne izjave. Še tudi glede očetove se nič ne ve, kako se bo odločil.

Kako pa se je doignil iz sedla, ter pokleknil pred razpelom, korec pravi je Boga, da bi se spoznala njegova najintronnejša želja - peljati Heleno kot svojo nevesto pred oltar.

III.

„Bog vas sprimi mati Margareta,“
upregovoril je mesar furij iz to. kr-
banja, ko je vstopil v sobo nam že
znane hišice nedaleč od Klacerja-
ga doora.

Helena, ki je sedela z materjo
pri mizi ter šivala, je zamudela, ko je
gledala jakobovega očeta.

„Se nikdar nisem bil tukaj,“ po-
zorno došli besedo, „vse je tako snaj-
no, slišal sem le govoriti, da je pri vas
tako lepo kakor v cerkvi, to me veseli.“

Rekši opej se stol, ter se sedel raono
Heleni nasproti ter jo gledal prozorno
in s posebno pažnjo.

Dekle postalo je v sled nenadnega
obiska ter strogega pogleda ožmenir-
jeno in je hotelo iti iz sobe.

Toda stari oče, ki se je očitno
naslajal nad dekletovo zrelostjo,
ji je to zabranil.

„Se ostani, če prideš na obisk, kar
je le redko in selja raono tebi, tako

že lahko ostaneš tukaj.

Kotri prijel je Heleno za roko ter jo rahlo posadil na stol.

Dekle je bilo tako zmedeno, da ni moglo dati odgovora, mirno in tiho vsedlo se je na prejšnji prostor.

„Toda pa dragi oče furij, posojte nam penkar, kakšen rečen slučaj je vas dovedel k nam in s čim vam moram vstati,“ pozvame besedo mati Margareta skoraj nevoljna, ker ji ni bilo prav, da si je dovolil tuj mož to obnašanje napraviti njeni hčeri.

Kato rekla je Margareta skoraj rožko:

„Ce želite kaj od nas, posojte kar naravnost in pustite mojo hčer pri miru, mirnim, da vam še ni storda nič žaloga, da bino sucla delati v soofihisi, kar bi hotela in tudi ne sucla zapustiti sobe.“

„Klej, glej ženske,“ zamrmral je oče furij, „če se jim ne klavjamo kakor gotovi ljudje na sejmišču in jih ne gledamo z zaljubljenimi očmi, tako smo grajani, in —“

„Kës furij“, poraje hitro onces nola-
va, med temi, ko se je Helena odstra-
nila, ker je začela slutiti, po kaj je
prišel Jakobov oče, „Kar se godi na sej-
mišču, ve in vidi ocs soč; da se me-
ne in mojo hčer spoštuje, je dokaz,
da to zaslužijo, prosili za to nās-
ve, hvala Bogu, nobenega, in če
ste prišli le z namenovom, da
nas žalite, tako je boljše, da nas
pustite pri miru, mi doci soč sha-
jali že dasi brez vašega svika, z
Božjo pomočjo se bo to zgodilo in
tudi za nadalje.“

„Tisoc, toda“, - oče furij hotel je
že začeti s smbitijs za sina z beseda-
mi:

„Lanroj Jakob me“, ko ga je Marga-
reta prekinila:

„Kdo bi pa ne mogel skajati brez
nas? Mi se vendar nismo, dokler
simo tukaj, stikali o zadoci drugih,
osled česar situdi ne morem raz-
lagati tega, kar vi govorite.“

„Res je, da prideu proti ocom
šegam, namesto, da bi poslal

najodličnejšega iz naše vasi, ki bi zasnil vašo hčer Heleno za svojega sina Jakoba; toda, kdo mu je bližji, kdo pozna njegovo lastnost, bolj, in kdo bi govoril zanj ^{bolj} priročno ter oneto kakor računam jaz. Sedaj veste, kaj sem prišel in pijača, katero mi milite dati, mi pove, kaj mi hočete odgovoriti?

Margareta bila je prave presenečenja, da bi mogla takoj jasno odgovoriti na tako resno vprašanje, ki odločuje o usodi njene ljubljene hčerke, kajti, da pride takoj za Jakobom njegovo oče kot snubitelj, si pač ni mogla misliti.

Radostno ji je utripalo srce, ko je najbogatejši moj v edli okolici snubil za svojega sina njeno resno hčer, ki pa je bila zato nad vse čedivostna in nedolžna.

V kratkem se je streznila, toda ni hotela pokazati, kakšno veselje je navdajalo njeno srce. Popolnoma odkrito rekla je Margareta:

„Ka nam je velika čast, da vam vgaja izbrati iz naše skromne hiše

bodočo gospodinjjo za vašega sina hi to
čas vemo tudi posebno ceniti. Pomis-
liti pa morate, da ne morem dati
hčeri nobene dote, zato pa boste tudi
materi odpustili, da sem previdna
in ne pritrdim takoj, ker notem št-
sooati svojega strokega trenutno
strast, da postane v kratkem ne-
srečna; Ker se ne morem jaz, ampak
moja hči, tako mislim, da ima tudi
nekaj govoriti in tako jo pokličem z
sajim dovolj je, da tudi od-
nje samo veste njeno mnenje.

Mati poklicala je hčer, ki se je
med tem, če tudi proti volji očeta
furija odstranila iz sobe. Helena je
ostopila.

„Toda, draga deklica, ali napra-
vimo gostijo,“ ozklikne furij prav dob-
re voljo, „ali je oam moj Jakob oči,
vendar ste drugače reče, a zato
pa tudi od vseh najbolj pošteno
deklica, zato pa bi tudi najrajši videl
da postaneš Jakobova žena, zato
pride morda kaj kot svinč, od tebe
je sedaj odvisno, ali hočeš mojega

sina za moža in mene za tasta; če
je tako, udari v mojo desnico, tooja
mati sicer šenič ni rokla, toda žujo
se že domeni.

Rokši porinili so furij desnico
dekletu, ki je stalo v sredi med njim
in materjo.

Helena, ki kaj takega ni pričakova-
la, spustila se v jok, močno zamudi, nato
pa so oklene soje matere, šele po ne-
kaj časa poda roko očetu furiju, nato
kreni je žarel obraz od veselja.

„Mati, ali je sam prav,“ zaspe-
če ji na uho, „mami je po volji.“

„Toda naj naj blagoslovi Bog vas
ljube stroke, saj je sklenjena,“ odome
margareta in ostriže so bili ginje-
ni do solz, od teh pa je bila gotovo
najbolj srečna Helena, a tudi Jakob
bi zavričkal od veselja, če bi vedel,
kaj se je ravno kar zgodilo v hiši
njegovih nevest.

„Če pa to moj Jakob, tako mi še
prosi, sicer moram kmalu domu,
le toliko vam povem, za gostijo ne
pripravljajte ničesar, vse to je moja

stvoar in prva dvojica, ki bode poročena po Božiču pri sv. Urbanu, sta Helena in Jakob; da pa se zarovenca večkrat vidita in ne obupata, je noga želja, mati Margareta, da pridete ob nedeljah in praznikih k meni, kjer ostanete brez daru, mladi parček se mora vendar eden na drugega navaditi, ker bosta vendar združena za vedno; sedaj pa ž Bogom.

Rekši, ostal je oče furij, stisnil obe roki desnico ter odšel.

Margareta in Helena, obe različnih misli, pa ste zahvalili Boga iz dušne, da ju je doletela tako velika reča.

IV.

Veliki doborani svetov minoritet v Plufu je točenje vina pod ožo, merca dva belica, vino je dobro, grobo, poskusimo ga, rekel je svojim tovarišem rudeči Tomaž, tako imenovani zaradi svojih rdečih las.

Tantje stali so po večernicah na tseh svetih dan na sejmiščem pri cerkvi Sv. Džbolta izven Plufa ter so prozorno opazovali mimoidoče ter delali pri vsakem sooje zbadljive opazke.

Staro, mlado, moške, ženske, dekleta, fante, vse so prerčatali in zasmejovali. Ker jim je glede navzočih zmanjkalo gradiva, začeli so obirati odpadke. Seve je pri tem nanela govorica tudi na Jakobovo in Helenino zaroko.

Tomažu, ki je stanoval blizu Plaverjevega doora, bilo je znano razmerje med obema, a drugi niso vedeli, da je tudi Tomažovo srce ozplamtelo v strastni ljubezni do Helene.

Tudi onje prišel le samno zaradi nje na sejnišče k sv. Urbanu, da bi videl Heleno in dobil od nje le en pogled, ki bi nudal upanje, da mu je naklonjena.

Toda bilo je vse gasto nj. Kakor vse druge, proziral je tudi njega, le Jakob je bil tako srečen, da je njel od nje mil pogled.

Ko je govedel o razmerju med Jakobom in Heleno ter o zaroki, tudi ni prihajal več k sv. Urbanu.

„Pojdite, gremo na vino,“ pravi Tomaž svojim tovarišem, ki so se stali na sejnišču, „tam se hočemo pomeniti o sladkem Jakobu in reči Heleni, sedaj me pa pustite na miru.“

Kdor ga je natanko poznal, mogel je videti, kako so mu za trenutek zablistale oči, kar je pa jasno kazalo, kako huda strast je nadejala njegovo srce.

Tomaž in njegovi tovariši podali so se k minoritom o pioni, da poskusijo novega haložana,

V tistih časih še ni bilo veliko piv-
nic in gostiln kakor v sedanjem
času. Tako je pač prišlo, da se je zbralo v
dobični pivnici dosti ljudi iz de-
žele, ki so hoteli biti pri večericeh in
zaradi tega ostali rajši v mestu ter si
privoščili mero vina.

Pivnica bila je natlačeno polna,
tako, da so si Tomaž in njegovi tovarši
konec priporili prostor, kjer so mogli
gažjati sladko kapljico, ki so jo to-
čili s črte minoritke prav po ceni.

Brat Klotar bil je zaposlen s spreje-
manjem denarja ter je razl ob enem
na župana Kovačiča, ki je danes tovil,
ni še bilo tedaj v navadi, da bi se dala
koni pipa na poročilo, ampak on
je moral plačati takoj vino, ki se je
stilo v lončevih orkih.

Nobit bil je poln, da ni mo-
gel slivati samega sebe, kajti kričali,
peli ter oriskali so kakor sedaj tudi
že tedaj.

Tomaževa družba je že spraznila
nekaj vrčev, zato pa niso izostale
posledice. Kaveli so glasno in no-
ramno govoriti, tako, da je bil

Kletar prisiljen ukazati tem fantom
biti tiho ali pa se odstraniti.

Tomaj in tovariši so nekoliko
utihnil, eden od te družbe zasukal
je pogovor na Jakobu in Heleno, da
zve, kaj se je Tomaj predpoldne
tako razburil, ko so se imenovala ta
imena.

„Ne razkajite me, ali pa me naj
ozannjo glodej, če vas ne nabijem, da
boste nosili znake še drugo leto o
Veliki noči; izbruhnil je Tomaj o di-
fi jezi ter zahteval groten, ki ga je
ravno drgal o rokah, da je lahko vrah
uganil, kaj namcrava. Ves iz sebe je
pogledal tovariše ter nadaljeval.

„Ko pride čas, bom že govoril,
jaj vas tudi ne izprašujem po vaših
dekletih, zato se tudi ne onemčavajte
o moje zadeve.

On zopet je dal napolniti vre,
napravil krepak požitek in nato po-
mudil pičavo sorodu.

V minoritoki cerkvi opravili
so v tem času molitvo za ocerne duše,
nakar se je začela porinikati procesija

na socialni način iz cerkve skoli Marijinega kipa na živilskem trgu in zopet nazaj.

Obratni rimsko katoliške cerkve izvirni pobožni in spoštljivo opli'vajo močno na človeka.

Tako se je zgodilo, da so nam znani pivci že napol oinjeni stopili k oknu ter gledali procesijo.

Pri tem se je še eden pivcev pokrival ter rekel:

Bog jim daj večni pokoj.

Ko je došla procesija pod vodstvom guardijana Kašperja Diehl, ki je bil že 28 let predstojnik samostana, gopel v cerkev in se je trg sčasoma izpraznil, sedli so se naši pivci zopet k mizi.

Tomaj, ki ga je vino že razgrela, skočil je deloma tudi v sled pogovora o Jakobu in Heleni razburjen, nasuhal košček, udaril s pestjo po mizi, da so se provgli oči ter zakričal:

„Kofa mora biti, mofa, tako gotovo, kakor je danes praznik Velik svetnikov, tako gotovo, kakor je sedaj

šla mimo procesija, tako gotovo kakor
tukaj sodim ali pa...

"No, kdo mora biti toj, praboj
njegovi tovariši vsi naenkrat in
sine morejo razločnati njegove
ga trenutnega ozkika.

"Helena, odorne molko Tomaž,
nobeden drugi je ne sme imeti.

Tovariši so se odurno nasmejali,
eden od njih je imel celo pogum,
da je rekel:

"Koj priatelj, to ni poštenka
za te, ona dobi pridnega moža,
ki ga tudi zasluži, doh pa ne mo-
že imeti, o, tega bi dobila s teboj
nekaj pravega.

"Res je, da sem malo pridnej,
vendar jaz se znam tudi pobolj-
šati in ona je edina, ki bi me mogla
spreobrniti, o, če bi oddala, kako mi gori
sreco, kako me trpinči krepenice po
njej, o, imela bi usmiljenje, sočutje
z manoj."

"Ne bodi nor, odurnil mi je pri-
atelj, "če ti tako govoris, tako me poznaš

žensk, ona ima svojega ženina in
za njo sedaj ni nobenega drugega
moža na svet.

„Ker vendar,“ reče Tomaž, „in ven-
dar se bom predzpril, kljub garoki z
Jakobom, s tem, da govorim, njo,
ona me mora končno poslušati
in iz njenih ust hočem slišati njeno
sodbo, ali živet ali umreti, to mi je
oseeno,“ vzkliknil je v brezmejni
strasti.

„Bodi tiho,“ prekinil je Tomaža
eden od tovarišev, „danes si prosi
pil, jutre boš mislil drugače. Krmo
domu, kmalu bo zornilo večerico,
potem zaprejo mala vrata, in mo-
ramo plačati nazadije vratarju
nekaj grošev, da nam odpre; za ta
denar moremo piti prihodnjo ne-
deljo pri blunže merico vina.“

Obled tega pomirjen, podali
so se od vina že razgrete pioci domu.
Tomaž pa, ki je bil prej tako zgro-
zen, pa je naenkrat umolknil.

V.

Na tosti dan leta 1682 pripravljali
 se so Margareta in Helena na pot
 v cerkev. Krzel seveda bil je sem šez
 polje, da so seje odličastnih snrek
 blestno škripale, ^{in se padale} ~~na~~ ^{na} gošče svojstne
~~padale~~ na tla. Vrak drugi stal
 bi pri tem vremenu doma za
 toplo pečjo, toda vabilo Jakobovoga
 očeta, da morate priti ta dan k nje-
 mu in Helenine iskrene prošnje
 napotile so Margareto, da se je odlo-
 čila iti k sv. Urbanu. Ke ste se zavile
 obe v topla ogrinjala ter hoteli rav-
 no kar iti iz sobe, ko se odprejo vra-
 ta in vstopi o najpocije zaupdeufe
 obch Foumaj.

Od časa očetove smrti razum
 Jakoba in njegovega očeta še nobe
 neqa ni bilo v tej hišici. Ta obisk
 bil je tedaj za obe kakor neprica
 kooay, tako tudi nezaželjen.
 Temna slutnja obšla je Heleno,

Ko je zagledala Tomaža in kakor binaš-
lale pri materi zašvito, stopila je za
njo, da ji ni bilo treba gledati nje tako
zopern obraz, za kar ni mogla najti
oproka.

"Hvaljen bodi Jezus Kristus, po-
zdravil je ta s ponižnim glasom ter
sukal v roki polhovo čepico okrašeno
s srečkovno vezico.

"Kaj želite od nas, govorite kratko,
saj vidite, da so namonjeni v cer-
kev, imamo še dolgo pot in danes bi
ne prišli rado prepozno k službi božji,"
rekla je Margareta vidno ožrsoolfe-
na.

"Moram z vami mati Margareta
samo govoriti," odgovoril je Tomaž.

"Kar imam slišati jaz, sme ve-
diti tudi moja hči, midve nimamo
nobenih tajnostij."

"Tudi se vaše hčere in zato ne bo-
te hoteli, da bi bila priča najinega
pogovora."

"Če se zadesa napača na mojo
hčer, tako mora računati zaradi tega
ostati tukaj; še enkrat, pocejte hitro,"

odonne mati z vidno neobrambo,
„misliti, da sem oam že proodan
la, da gremo v cerkev, vladar se
nesmoče dalje muditi“.

Mislili so nekateri bratki,
v katerih je Tomaž gledal strast
in poželenje. Holeno, ki je stopila
k njemu, ker mu kazala hrbet, da se
je izognila njegovim pogledom.

„Dajte mi vašo hčer za ženo, proti-
mite zoro z Jakobom, kar sedaj su-
mudi, bom tudi jaz lahko v kratkem
ostanem in še mnogo več,“ rekel je
Tomaž na pol glasno proti materi.

Margareta je bila ova izgovorila,
da je zasmejal njeno hčer popolnoma
tuj človek, zato spočetka ni mogla
takoj odgovoriti.

Do nekaj časa je še le odornila:

„Če že veste, da je moja hči zaro-
čena in stopi v kratkem z Jakobom
po volji božji pred altar, tako mi bi
lo lepo od vas, da ste se stihotapili
v mojo hišo, da bi napravili nenim,
Če vi mislite resno, tako smatram
jaz to za šalo, da celo za žaljivo, drugega

odgovora za vas nimam, sedaj pa idite po vaših potih, toda pazite, da vas ne vzbudi jakobova bikovca, iz vaše ljubezenske spojitosti.

Helena se ni mogla dovolj naučiti, da jo je zasmejal ta zoperničloek, ostala pa je popolnoma ravno dušna.

Uničen in do skrajnosti nžaljen, stal je pred obema ženskama, podobna neukrotljivi strasti, ni vedel, kaj bi storil in odgovoril materi na yarne hujše besede. Stopil je k Heleni, oko postalo mu je ročno, in držeč roko na srcu, praval jo je, če ima kaj eno besedo sožitja do njega.

Toda Helena obrnila mu je hrbet in ~~mu~~ ni dala nobenega odgovora.

„Vidite, da pri nas nič ne opravite, zato idite in ne vrnite se več,“ rekla je mati Margareta, od prla orak ter mu pokazala, naj se odstrani.

„Sedaj ne takorekoi postajte pod kap, najerete me kakor psa, tudi prav, lahko bi me naprasili srčnega, pošrnega. tega mi isto hoteli, če postanem sedaj še bolj hudoben,

Kakor se ženitak govoril v menih, tako imate to na vaši vesti, Helena, ker nočete, da bi postal pošteni človek. Zapomnite si; mladci Tomaž tega ne bo pozabil."

Tes divji, v srcu poln sočustva in navihavanja zdvojalec je iz hiše ter zginil v megli hudega neureja.

Margareta in Helena se niste dalje zmerili za grožnje mrovega človeka ter ~~skoraj~~ podali v službi božji k sv. Urbanu. Mati je zaklenila svojo hišico ter skrbno skranila ključ. Se niste napravile sto korakov, ko se ^{že} juna že pripeljal naproti s samim Jakobom ter zdijal z obema ženama proti sv. Urbanu.

Tekom vožnje niti bilo mogoče povedati Jakobu o tem, kar se je računsko zgodilo. Ker pa je bilo še dosti časa do začetka službe božje, ste se peljali takoj k Jakobovemu očetnu. Komaj ste zapustili sari in stopili v sobo, začela je že tudi pravit mati Margareta očetnu in sinu dogodek s Tomažem.

Ma sta se smejala in slovnji je pripomnil:

"Tako nevaru Tomaž vendar ni, da bi moro pri Heleni izpod-
niti."

Helena je zamudela ter zakrila obraz z robcem - oockako za fakova pomembni in ugoden odgovor.

Endi oš se je izrazil v tem smislu ter še dostavil:

"Da ne dobite več tako neprijetnega obiska, kimore še huje končati, tako odanele pri nas in vaju ne pustim več v tistem stanovanju. Jutri se pelješ ti Jakob z materjo, popravi skupaj najpotrebnejše ter pri-
pelješ vse senukaj."

Jakob s tem zadovoljen, je pri-
trdil očetni istotako bilo je to Marga-
reto po kratkem promišljevanju
prav, Helena pa je bila itak hroth
mislija kakor Jakob.

Ko sta se ta in Margareta pelja-
la drugi dan v dolino, ter dospela
v bližino hišice, zapazila sta, kako
se je plazil neki v kofu začiti noči

okoli poslopja, a takoj pobegnil v gozd,
ko je zagledal sari.

Margareta ozkljuknila je v ra pre-
plašena.

„Kaj pa išče ta človek tukaj, mo-
goče hoče krasti, da sam odnese še to
malenkost, ki jo imam.“

„Ne skrbite se mati,“ odvrne Ja-
kob ter požene konje, „če se ne mo-
lim, je to znan človek, namreč Tomaž
in ta ne misli na tatovino. Ubogi za-
ljubljenec bi rad videl svojo ljubljeno
ko in zato se je plazil okoli hiše kakor
kak tas ne slutiti, da je našla Helena
že drugod varno zavetje.“

Ko sta prispela do hiše, stopila
je Margareta takoj v hišico ter našla
vse tako kakor je zapustila prejšnji
dan.

„Sem mi sendar delala kri-
vico“, rekla je Margareta, ko je sprašja-
la najpotrebnejše stvari skupaj; kajti
imela je namreč, da se omre takoj
po porokupljeni hiere v svojo hiš-
co. O najosrejši naglici naložila sta
perftfago na sari, hišico skrbno za-

Klenila ter se urno odpeljala k Sv. Mrba-
nu.

Ko sta bila tadva že precej oddal-
jena, priplazil se je Tomaž previdno
iz gozda ter šel okoli hiše.

„Kmalu bi me gasačili,“ hotel je sam
pri sebi, „prihodnjič se kaj takega ne
pripeti, potem pa srečno hišica, He-
lena in celi kraj. Stranstva odklonite,
ko sem prošil za Helenino roko, gaktea
naštevam je, zato, veseli se srce, gojil
ga boš v polni meri. Helena mora
čestiti s ponosno glavo, in vrstna-
silne snuti.“

Ko je tako govoril sam pri sebi,
opazoval je hišico od obeh strani z
oso pozornostjo. Nazadnje je ozkljknil
med satanskim smehom: kdaj sem
našel, kar sem hotel; nekči zgornil je
zopet v gozdu.

VI.

V bližnjem škofčevem gozdu v utici na pravljeni iz vej suhe smreke ležal je Komaj, ker proučeval o ovci, kar je doživel v zadnjem času. Gledal si je ta prostor, da je videl Margaretino hišico. Polhova čepica ležala je pravou njege; lasje v dolgih kodrih kakor so jih tedaj nosili, obdajali so razmršeni čelo. Dvoji pogled osredotočen vedno na eno mesto, pričal je, da Komaj čaka na trenutek, da bi izvršil hudodelstvo.

"Gzpodleteti mi ne more, dobro sem me uredil, kar se hitro vname, zložil sem na kup, novega čločka mi v hiši, tako mora tedaj koča pogoreti do tal; plamen, ki svigne iz nje, naj vam razsvetli svatosteno pri sv. Urbanu."

Po daljšem času, ko je pozorno gledal na hišico, je soudar zagledal žajkovo gramo nje - opreh hudobnega razovanja - modrikast dim, ki se je dvigal proti nebu in spremenil o

v kratkem vrnite oblake, iz katerih
je švigal močan, visok plamen.

„To sem ti je povedalo,“ murmal je
Loma, „na rešitev ni misliti, del
zagroženega matčevanja je izpolnjen,
le plošite tam gor na vrhu.“

Ku doignil je sključeno post
proti sv. Mrbani ter grozeč nadalje-
val:

„Ka vaš ples prižgal sem, luj, za
neko drugo sočasnost sočtil bo drug
plamen. Potapljenke, moje matče-
vanje je neutešljivo, izvršiti se mora
in če poginem pri tem jaz sam.
Helena, Helena, ti bi me lahko na-
pravila dobrega in srečnega, ti ni-
si tega hotela ali mogla, usoda tega
ni priprustila, najina pota so raz-
lična, a srečala se še bode, toda ka-
ko, zato še ne vem.“

Rekši je vstal ter stopal počas-
no proti mestu Ptuj, kjer tamon gozd,
ker je vedel, da ga tukaj nikdo ne bo
zasledoval. —

Naši znanci pri sv. Mrbani pa
so bili veseli, razigrane solje, kakor

je že navada pri gostijah vslovenskih gorah, kajti ravno tisto jutro, ko je zažgal globini Tomaž Margaretino hribeček, bila sta Jakob in Helena v cerkvi pri sv. Urbanu poročena.

Barčkino se vrtili po plesišču, saj kaj veselilo so godli godci na mize in velike gosli. Celotno furij se je sijajno razpeloženi zavrtel z materjo Marijo.

Toda ravno v trenutku, ko je doseglo veselje vrhunce, vstopil je eden gostov v sobo ter zakričal:

„Dol v dolini gori.“

„Bog se nam mili ubogih ljudi!“ oz. klikne Margareta, „katere sedaj v tem času zadene ta nesreča, kajti ljudje jim ne morejo dosti pomagati.“

Na to novice podal se je Jakob z nekaterimi gosti, da pogleda, v katerem kraju gori in koga je mogla zadeti ta nesreča.

Ne daleč od furčevega doma bil je majhen hribeček, od koder se je lahko videla cela dolina fanjecevo no ter do mesta Ptuj, temu kraju pravijo še danes Ostrvek.

Ko so došli tja, spoznali so ovi takoj,
da je bila Margareti na hišica v ognju.

Jakob se je takoj vrnil ter na ti-
hino povedal o nesreči svojemu očetu.

Jakobova in Jurijeva skupljeno sta
ter poklicala gostov, ki so prišli z Jakobom
nazaj s sobo, povedali so ostalim, da
se je zgodilo nekaj posebnega. Ko so
ti popravili račun došle, bil je od-
tek eden tako neproviden, ⁱⁿ ~~da ga~~ ime-
noval tako glasno kraj pogorišča, da
je slišala to tudi Margareta.

Ob tej grozni novici spustila se
je v jok in je hotela takoj na lice mes-
ta, da še reči, kar se je dalo reči.

Tega vesolja je bilo konec,
oče Jurij je dal takoj opreči varu, so-
sedje storili so isto, ter se peljali ra-
zun žernek na pogorišče. Margareti niso
mogli zabraniti, da bi se ne pri dru-
žila, le Helena ostala je doma sva
polna, osled nesreče, ki je zadela nje-
no mater.

Ko so došli na lice mesta, je hiš-
ica že do tal pogorela, ostalo ni ničesar
razumetega, kar ni mogel dočeti ne
nemiloforni planer ali je slu-

čajno ostalo nepoškodovano.

Dostli našli so samo še kup žerjavec, iz katere je tu in tam švignil plamen.

Kako je nastal ogenj, bilo je nemogoče jasno, ker je Margareta govedala, kaj se ^{je} godilo med njo in Tomažem. Ona sama je tri tedne ni bila več v tem stanovanju, vendar je bilo izključeno, da bi nastal ogenj posled malomarnosti.

Margareta je tamala ter jodi kovala, kaj naj počne, ker je prišla ob hišo in vse premoženje.

„Bodite brez skrbi,“ tolažil jo je oče furij, „imam prostora dovolj za vas in vas, sicer pa je bil itak moj namen, da ostnete pri nas. Bila je volja božja, da pomagata mladima pri gospodarstvu, ker imate dosti skušenj.“

Ker ni bilo sled oddaljenosti od drugih hiš nobene nevarnosti, podali so se vsi nazaj domu, nekateri ožnosoljeni, da jim je pokazal globini Tomaž oselje in

upanje na daljše popivanje in ples.
Margareta pa se^{je} s tološkega me-
potočila od kraja, kjer je žive-
la tako let v miru in zadovoljnosti
in vzgojila svoje otroke.

VII

Tomaz je od časa, ko je izvršil
ta zločin, izgubil iz svojega dose-
danjega bivališča. Neke je na cest-
je sicer vedela povedati, da je vto-
pil v cesarsko vojsko, toda ostalo je
samo pri govorici. Kmalu je bil po-
zabljen.

Mati Margareta ostala je pri
Helmi in ko je kupil oče Jurij vojsko-
vni sinu Jakobu pristavo v Apa-
čah, preselila se je k svoji hčeri, ko
je še prej prodala sicer s težkim
srcom svoje malo preostoo, kjer
je preživela dosti srečnih dni.

Jakob in Helena sta se lotila na novem porostou z vsa verno gospodarstvom, pričimur jima je pomagala mati z marsikaterim nasostom, kuralu so se vsi udomačili; četudi je bil Jakob domariz hribovitih, vinogradnih krajev, tako se je vendar kuralu privadil na delo poljanecv, ter je pridno obdeloval svoje polje.

Tudi božji blagoslov ni izostal. Kar sta zakonea pozepla, se jima je posrečilo in tako se je zgodilo, da njuni roči ničesar ni manjkalo oči, kajti po enem letu porodila je Helena zdravo deklico, kar je veselje obeh le še spopolnilo.

In tako je preteklo za oba nekaj preo srečnih let, le nenadna smrt očeta Jurija. Kalilo je za nekaj časa to veselje.

Po očetovi smrti prevzel je Jakob obširna gospodarstva svojega očeta ter se dolgo ni mogel odločiti, ali binaj zapustil svojo drugo domovino v Alpah ter se podal v svoj rojstni kraj ali pa ostal na sedanjem porostou.

Tudi Margareto pravišal je za roč.
de-ta in Helena odločili ste se za to,
da počakate na žeto, potem pa se
preselijo k Sv. Urbanu, poročilo v do-
lini pa se naj kolikor mogoče večkrat
nadzoruje in nekoga ga varstvo tega
promerjenja dolovi.

Jakob je pritrdil obema ženama
in tudi skromil vse potrebno, da
poročilo pri Sv. Urbanu ni ostalo brez
nadzorstva.

To bilo je meseca novembra leta 1687.
Tadaj je štela Jakobova družina razpu-
šene je štiri hčere.

Le tudi je imel Jakob na poročilu
pri Sv. Urbanu poštnega in zanesli-
vega človeka, tako je bilo zaradi po-
trebnosti, da je pogledal sam tja in
ostal vsakič celo dalje časa.

V tistem času je kar mnogo bilo be-
račev, postopačev in drugih delamir-
nih ljudi. Pri obloganju Beče leta
1686 postalo je veliko vojakov armade
vojvoda Karla Lotarinskega pobab-
ljenih.

Kuvaliti bili so odpruščeni iz

vojke in tako se je hotel vrak na naj-
lažji in udobnejši način praviosti.

Kavčkom mosca aprila 1688
porodila je Helena fant. Neopisno
bilo je veselje staršev, ko sta dobila
proega moškega potomca. K ne-
popisno ljubeznijo skrbela je mati
na mati za malega Jakobca.

Obilna pojedina sledila je Kristu.
Jakob bil je prav razigrane volje in
tisti dan nad vse gostoljuben.

• • •
Po vasi klatil se je v tistem času
odslooljen vojak. Bil je prav grdega
obrazu, na levem očesu bil je slop, po
celom obrazu pa se je raztezala širo-
ka brazgotina; ker je nosil dolge,
rudeče brke in brado, je postal noka-
no strah za vse stroke in ženske.

Kdo ni vedel, odkod je prišel
in kako mu je ime, le po slovniku
in klatih soditi bil je nekdašnji vojak,
a pozneje vled zaidobljenih teles-
nih poškodb odslooljen.

Stalnega bivališča ni imel,
kdor ga je ozel pod stroko, tam je

tudi ostal, če pa ni dobil prouč^{il}ja,
^{prebil je} ostal pa pod milim nebom.

Če mu je kdo kaj dal, je sičec vzel,
a se nikdar zahvalil, prošavil pa
tudi nikdar ni. Marsikateri se je ču-
dil, da ^{je} mladi fantaz, tako se je dal
klicati, pri vseh teh razmerah ostal
v tem kraju.

Na veseli pojedini v Jakobovi hiši
bil je povabljen tudi stari sojak fa-
naz, kajti Jakob hotel je pri svoji dobro-
srčnosti, da bi tudi ta sovjinec
po daljšem času vesel dan.

Kak pozorni opazovalci bi bil
spoznal, kako se je tamni sojaku zabliz-
kalo edino oko, ki je sičec gledalo to-
po v svet, ko ga je ^{gospodar} Jakob povabil v
svojo hišo; toda Jakob, ki je bil da-
nes prozel od veselja, je to prozel.

Ob dolovčini ni prišel je fantaz
v Jakobovo hišo. Ko je opravil gospo-
dar kakor običajno pred jedjo mo-
litvo, vcedli so se vsi k mizi. Pri tem
stroga je mati Margareta, ker se
je morala Helena pečati z novo ro-
jenčkom. Materi ni bilo prav, da

je Jakob povabil Janoza k gostiji.

„Ta clovek ne prinese nič dobrega v našo hišo,“ bil je njen odgovor na Jakobovo priporočilo, da je sečen pohabljen, clovek brez vsakega doma, ki pa more imeti kljub temu prav dobro vsee.

Tekom pojedine razgovor je žareči Haložan vsem gostom jezike, ki so porabili to posebno priliko, da so pridno praznili kupice vedno napolnjene s kipačim vinom.

Bi najboljšem razpoloženju minule so le prehitro ure, polnoč nibila daleč, vsekakor je povod, kar je doživel ali slisal. de Janoz, ki je očitno prehodil dosti ročaja in dosti skusil, ostal je tih. Nisi ga prosili, da bi povod kaj iz oofaškega življenja, toda z oornim glasom je odvrnil, da je za to drugokrat čas; le eno prosil je Jakoba, kar se je zdelo vsem čudno in nerazodno, da bi smel tu in tam priti v njegovo hišo, ker ga tja nekako povodno

reče.

„Če je temu tako, tako bi že lahko
davno prišli,“ odvrne mu Jakob, „mo-
ja hiša je vsakomur odprta, tumbelj
pa vam, ker ste se borili za domovino
in ste pomagali premagati našega
krobovnega sovražnika Turka.“

„Pridem, tukaj moja roka,“ reče
fancy ter stisne Jakobu s svojo desno
tako močno njegovo roko, da je ta od
bolesti zastokal.

„Vidite, to je moja vojačka na-
vada, kogar imam rad, temu dam to
čutiti,“ pripomni fancy ter se pri tem
porogljivo nasmeje.

Sorte so se ločili, ko je nočni
čuvaj naznanil polnočno mo-
bi so bili zadovoljni, le mati Mar-
gareta ne.

„Ta človek ni prinesel nič dob-
rega, pripetila se bo nesreča, če se
posluži Jakobove ponudbe,“ je resno
spregovorila napram Heleni, ko se
je sprašjala o počitku.

„Bodite brez skrbi, mati,“ odvrne
Jakob, „kaj more storiti ta pohabljenec,

Tako hudooben, pa vendar tudi ne
more biti, da bi naši gostoljubni
hiši tako grodo plačal, nìkèr pa rno
osi v božjih rokah in on nas šiti
ose.

Rekši poljubil jo ženo in stroke,
opravil večerno molitev ter se
podal k počitku. VIII.

Helena je že takoj pod nekaj dnij
po porodu vstala. Janko in Margareta
podala sta se k to. Urbanu, da tam ure
dita najnižjeje stoari. Tako je vsta-
la Helena z otroci in deklemi po-
polnoma sama doma. Proti več-
eru prabila jo je ^{roščidinja} ~~gospodinja~~, da bi
prišla k njej ter pomagala pri ne-
kom opravilu, ki ga sama ne raje
ne dobro. Helena je to tudi obljui-
bila, opravila stroke v postelj, da
biti lažje mogla pomagati
roščidnji.

Če bi videla Helena, kako se je
plazil fantaz ob tistem času okoli
njene hiše, bi bržkone nešla k
~~roščidnji~~ od doma.

Forma, ki je prožal žedafčeta
na ugodno priliko, čakal je, da se je
podala Helena iz svojega stanovanja.
Ko je bila že dovolj oddaljena in ni
mogoča več zapaziti hudobnoja,
splazil se je ta v temni črni plot na
dvoru, oprt na konje, vola, krave
in verig ter jih nagural iz hleva, isto
storil je s ovčami.

Vsa živalna je veselo skakala po
doorišču. Ko se mu jeto poročilo,
zapustil je zopet na tihem doorišče,
se podal k sprednjemu delu hiše
ter zakrilal skozi okno:

„Kivoina je norka iz hlova, spravi-
te jo nazaj.“

Dekle, ki so imela opravka v
hiši, skočile so na to opitje, ne da
bi se brigale za očebo, ki je to prozro-
čila. Med tem, ko so lovile živino,
da jo spravijo gorpet o klev, odrl je
Janca v hišo, se podal v sobo, v ka-
teri so spali otroci z novo rojenotom,
ter zakričal, kakor pobornel: kra-
marica naša je prišla, Helena spom-
ni se Tomaja, ki si ga tako rano
no odsločila.

V divji strasti zagrabil je nož, ki je ležal na mizi, ter ga porinil nevoljnemu fantku v rce, mitosca položil v Helenino postelj ter nož pa ženo odšel.

Heleni je nehoti, ko je bila prvo sedinji, postalo naenkrat tesno pri srcu; polastil se je je oclik nemir, tako, da ni imela več obstanka in je oled tega tudi takoj odšla domu.

Krožen je bil prizor, ki se ji je mudil pri ostopisu spalnice.

S krikom: Beyus, Marija in Jožef, pomagajte mi - sklonila se je čez truplo sojega sinčka, ga klicala po imenu, ga objemala in poljubovala, toda dete ostalo je mrtvo in mrtvo, oca ljubezen in nožno razumevanje kipe in prostrane materine ni moglo več vzbuditi najdražjega bitja k življenju.

Na Helenino opitje priletelo so tudi dedko ter prestrašeno gledale grozni prizor.

Kiso ocdelo nasosta, ne, kaj bi storile, karvale so skupno z mrtvo materjo; bilo je osem

nepojmljivo, kdo je izvršil ta grozni
zločin.

Helena se je zgrudila nazadnje
kakor mrtva, da so jo ganili neza-
vestno v postelj.

Dokle si niso znale pomagati
ter so poklicale sosede, ki so se zgraža-
li nad tem strašnim dogodkom;
toda potolažiti nevrčne matere tudi
si niso mogli.

Prileten kmet Andrej Blazinovšek
je nazadnje vendar ocelel, pomagati
Heleni, on sam pa se jo odločil,
da gre po Jakobu.

Kieno, storjeno.

Medlal je konga ter je dirjal koli-
kor je mogel, v temni noči proti Sv.
Urbanu, da sporoči grozno novico
očetu in okrene vse potrebno, da iz-
sledijo in primajo hudoodelca.

Velod zaspanosti mestnih stra-
žarjev pri draoskem mostu in pri
ogerskih vratih v Ptufu zadržani, pošu-
ril se je tako, da je došel že pred
dvaosom k Sv. Urbanu. Ko je došel
pred Jakobovo hišo, bila je se zaklanjala,

še le na pousoono drkanje so mu od-
prli.

Jakob in Marijeta sta še trdno
spala; dokli, ki je odklonila vrata,
naročil je Blaziniček, naj takoj zbu-
di Jakoba, ker mu mora sporočiti
nekaj zelo važnega.

Jakob je bil osupljen od od napri-
čakovanega obiska. Stari Blaziniček
se ni mogel odločiti, ali bi sporočil
sietu grozno novico o izvršenem glov-
u, ki se je izvršil za časa njegove
odsotnosti. Šele po daljšem času
zauel je v kolikor mogče mihi obliki
praviti, da je Helena nagloma zbo-
lela, o groznem umoru njegove
ga sinčka pa ni omenil ničesar.

Jakob je takoj zbudil Margare-
to ter se pripravljaj v svojo nagličo,
da pride prej ko mogče v tuj ter
ozame sboj daleč okoli kot rano-
celniška žanega šeribla v Apaič,
da bi vidil njegovo ljubo ženo
vi ženi proo pomoi.

V kratkem času podala sta se
od doma.

da Blazinišek je še ostal, čes, da
vsled udruženega konfa ne more
tako slediti, v resnici pa se je
hotel izogniti odgovoru na raz-
lična vprašanja, ki bi jih oba sta-
vila nanj.

V divjem diru vozila sta se oba,
da bi prišla čimprej v [tu] magistr
Šeribl sedel je v velikem naslonjaku,
ter se bal prijetno duhtečo kavo, ko
je ostopil Jakob popolnoma blod
in gasopljen v sobo ter miho prosil
zdravnika, da bi se podal takoj z
njim k njegovi nagloni obo-
leli ženi.

„Pravi ljudje so to v Apacah,
morijo nedolžne otroke tebi meni
nič, v pekel naj bi jih pogнали, ne
zaslužijo kaj boljšega, toda božja
pravica se bo nad vami že še vka-
zala, da se boste tega še spomnili,
mrmral je Šeribl.

Jakob ni razumel teh zagone-
nih besed in tudi ni slutil, da se
stvejo njega. Kato je odurnil, da ni
bil doma in tedaj ne ve, kaj se

nov
oblast

je pripetilo v zadnjih 24 urah, ker mu je šele sosed sporočil, da mu je žena nagloma zbolela, oledel česar prosi, da bi ^{se} gospod zdravnik kolikor mogoče prej peljal z njo.

Magister se je podotikal, kolikor je pripustil precejšen obrag nje-
govega telesa; vzel je različna zdravila in rodje za puščanje krovi, da bi jih uporabil, če bo potrebno, naročil pomočnik, kajina opravi
teliom dopoldneva, nakar se je vsedel na jakbov voz.

Neke potrebni nemir polastil se je jakoba, ko se je bližal domu. S treščinimi rokavicami potegnil je za vajeti, da ustavi konje, nestrošno skočil je raz voz, da bi pomagal magistru.

Velika množica, ki je stala okoli njegove hiše, mu ni dala slutiti nič dobrega, ne da bi se brigal dalje za konje in voz, vzel je vajeti proti najbližje stojecemu kmetu. Konji fantu ter bolj letel kakor

šel v stanovanje, kamor je zadržala
že naprej Margareta z ranocelnik-
kom.

Nepopisno prebrani joč prizor
videl se mu je, ko je vstopil v
sobo. Kogledal je na mrtvaškem
odru pokritim z belim prtom
svojega sinčka.

Margareta gledala je kakor
odroščena mrtvo dete, ne da bi
se zmerila za osebe, ki so stale v
bližini.

Ranocelnik šeribl trudil se
je z Heleno, da bi jo spravil k zaves-
ti, ob enem pa pomiloval težko
pripadete starice.

„Moj Bog, kaj sem zakričal, da
me tako hudo kaznuješ,“ bilo je vse,
kar je šo rekel Jakob, potem pa se
je zgrudil, ne da bi se dosti bri-
gal za Heleno, ne za oster na-
sta.

„To je storil hudobni fant,“
zakričala je Margareta, „rekla sem
tako, da z njim ni prišlo nič
dobrega v hišo.“

Ki kakor je ženska dosti močnejša v pravišanju duševnih in telesnih nuck kakor moški, tako je bila tudi Margareta proa, ki je ostala v tem strašnem položaju hladnokrona. Dala je spraski Jakoba v postelj ter prosila zdravnika, da mu pomaga, ona sama pa je negovala svojo hčer.

IX

Kakor blisk raznesla se je novica, o grozni nesreči, ki je zadela fakola, po celnem ~~okraju~~ kraju, od Sv. Urbana pa noter do zadnje hiše v Halozah. Vsi so poznali Heleno kot pošteno in pravico žensko, daleč na okoli ni bilo zakoncev, ki bi bolj srečno živela.

In vendar, kdo bi naj mislil, v kakšnem se je pridružil temu pripovedovanju grodo obrokovanja.

Spočetka slisale so se le posamezne besede brez vsake gozde, nekaj dni pozneje že bolj določno, po nekaj tednih pa se je govorilo že čisto javno, da je Helena sama umorila stroka.

Če je kdo prašal, zakaj je izgorila ta grozni čin, tako so se nikdo ni mogel navesti ozroka, ampak je samo skomignil z rameni, da bi mu ne bilo treba odgovoriti; ravno tako nikdo ni vedel, kdo je razširjal to novico, kratko, vsekakor o tem govoril,

ne da bi sedel, kolo je to najprej izmislil
in kje se je o tem najprej razpravljalo.

Dčelje minoriti o Blujnu kot del
železnorodna oblast bili so v prvi
vrsti poklicani, da uvedejo o tem
potrebno preiskavo.

Nam že znani Andrej Blaytn
ček je imel kot za to določena za-
upna oseba dolžnost, da je o tem
dogodku sporočil deželski sodniški.

Ker je poznal znanca Jakoba in
Helene, povedal je govardijanu kot
perju Dill ravno to, kar je videl na
lastno oči tisti nerodni večer
ker je še pripomnil, da se goveda nad
tem podlim obkrožanju.

„Ali verjamete visokorodni,
kar ljudje govorijo. Le bi tega ne
bil že tolikokrat slišal, v sploh ne
mogoč verjeti, da se more govoriti
kaj tako globnega. Sumničar se
Helena, Jakobovo ženo, da je ona
umorila otroka.“

«Prijetelj,» od mene popolnoma ni-
no goardišan, »nečlovek, ampak
Bog sodi, pravišava, katero danu-
vesti, bo izsledila pravega krivca,
ocudar pa smatram že naprej,
da je Helena neuporabna za tako
dejanje, »vsejem, da je zblaznela.

Ker je bila dosedaj neoporečna,
živela v najlepši slogi s svojimi mo-
žem in v dobrih gostinskih razme-
rah, ocudar ni imela ozroka, da bi
umorila doto, ki ga je nosila pod
srečnikom ter rodila o bolčinah.

Ki kot glavna oseba pa bode te sto-
rili o se, kar zahteva naša služba.
Privedite Heleno, kakor hitro ji to pri-
pusti zdravstveno stanje, da se jo
^{dobrohotno}
~~o dobrosi~~ zasliši, kajti k temu sem
po postavi prisiljen. Gdite in
opomnite seboj blagoslov Najvišjega,
on sam naj podeli milost, da iz-
sledite brezvestnega morilca, ⁱⁿ da
se osled njegovega priznanja do-
kaže Helenina nedolžnost, o kateri
sem tako trdno prepričan kakor

o Koelicaŕjevi sveti, in tako zgodō
širši krogi, kako hudo krivico so
storili napram tej ženski?

Blazinič poljubil je govardifa-
noo roko ter obljubil, da ta ukaz
natančno spolni.

Koro obzirnostjo sporočil je Bla-
zinič fakobu, da mora priti z že-
no kakor hitro oždraoi, v tujk za-
slušanju, ker je potrebno, da se ta
zadeoa pojasni.

„Noj Bog, zakaj ne, prav rad jo
spravljam, da se rosa ne prestrvi
preoč pred stroginu sodniki.“

Pri zdravi Helcivici narasi bilo
je pričakovati, da preboli tudi to
bolečino. Oled pozornosti rano-
celnika šribla ter skrbne in na-
tančne postrojbe od strani nje-
ne matere okroala je Helena kma-
lu tako daleč, da je mogla ostati,
samo rina rana prizadela oled
tako grozne zgube njeno ga sinčeka
ostala je nezaccljena.

Dne 22 aprila 1687 zašlišalfe Helle-
no mestni sodnik Peter Astius o
celom dojamskem stannu. Jakob jo
je spremljal ter ji dajal pogum, čes,
da se ji ni treba bati strogega mest-
nega sodnika, ker je na celi, za njo
tako žalostni galsi popolnoma
nedolžna in more sedaj le na to
odgovoriti, kar ji je znano.

Sodniki tedanjega časa imeli
so z ozirom na to da veljavna po-
stava določila posebno moine pra-
vice, da so izsilili iz hudo delca pri-
znanje, ki so ga mogli po sojem raz-
lagati ter uporabljati. Da se je sed
sedaj potrudil vsak sodnik pridobi-
biti si žalosten sloves, da je v za-
dovženje pravice poklonil žrtvo ne
glede na to, ali je obtoženi to hudo-
delstvo izvršil ali ne, samo, da je
to priznal na mučilnici.

Ko sta ostopila Jakob in Helle-
na vsodno dozorano, nista bila
sprejeta ravno na način, ki bi
jim mogel dati pogum.

„Toda j morilčeva zalega, bodete
lepo priznati ter pooddali resnico
o osem, kar se vas bo opratilo, po-
sem sama že kar naprej, da ne
bom delal dosti izjeme, kdor ne
prizna iz lastnega nagiba, pride
nenujiljeno na te galunice tako
dolgo, da vse priznaj gato upam,
da bodete se lepo ^{pooddali} ~~priznati~~ in tako
sodružni ne detali mnogo težav.“

„K dovoljenjem strogega gospo-
da mestnega sodnika, odorne fa-
klo ponižno, toda resno in ovi-
sidno razburjen nad tem nepri-
čakovanim in brezvrnim ga-
gozom mestnega sodnika,
česa tudi kmetje, tako smo
vendar poštenj in ne hudo-
delci kakor mislite o nas, kar
vemo, to poosemo, ^{česar} kar pa ne ve-
mo, pa priznati ne moremo in
če nas tudi desetkrat trpinčite.“

„Molči ti gobezda, ali pa
se dan osem dni zaproti na

mnien nauin, da ne boš govoril oči
prodrzno. Sodni sluga Herman,
glej da spraviš tega človeka iz sobe
in ^{pravi} glaj, da mi ne prestopi oči
praga.

„Krog gospodar sodnik,“ bilo je
ose, kar je še mogel reči Jakob, kajti
že je pristopil pokorni sluga ter spr-
vil Jakoba iz sobe, ki ni imel toliko
časa, da bi se mogel posloviti od
svoje žene, ki je bila ogričena od
neprijaznega postopanja z nje-
nim možem.

Ko so Jakoba siloma odstra-
nili, začel je mestni sodnik z He-
leno zasliševanje, kakor ga je ta
imenoval, z lopini.

„Naj ona takoj ose prižna,
kar se jo bo právalo, najri prihrani
jo za poznejši čas, tukaj ni mesta
za take spake, naj ona ne misli,
da bode nas sodnike in prisedni-
ke steni hinavskimi solzami
ganila.“

Po tem ravno ne vzrobuja več
opominu prišlo se je zasliševanje.

V prvi vrsti jo je prašal sodnik, od kod je doma, kje rojena, leto rojstva, ali samostna ali omožena. Pri tem zadnjem spraševanju zamolala je Helena, kajti mestni sodnik je občutno ravnal njen mami čut je takoj ob začetku zasliševanja in tudi vsled tega, da je dal na tako surov način odstraniti njenega moža, ki je bil njen naravni branilec. Nehote stopile so ji solze oči, kajti prebudo so bile njene dušne bolečine.

Ko je Helena na ova ta spraševanja o zadostnosti mestnega sodnika odgovorila, je ta nadaljeval zasliševanje glede dušne bolečine omoženega stroke. Kdo je bil pri pojedini opriliki krsta noga, kako se je zgodil mur, pri čemur je sodnik posebno poudarjal, ali je imela stroke rada.

Kolikor je Helena odšla, je posodala, kdo pa se je udela žil gostijo, pa ne ve, ker nikdo ne

more gahtsoati, da bi žepo itirivim
doajetih urah po porodu ~~je~~ sedela
z gosti za mizo; kako se je izgovarila unov,
ne ve, ker je zapustila dčte v najbolj
sem spanju, ko je odšla k sosedinji;
ko se je vrnila, našla je stroka mat-
rega.

Če je ona ljubila stroka? Na to
vprašanje naj odgovorijo oni, ki
sami rodijo stroke v bolečinah, ven-
dar gospod mestni sodnik tega
ne more razumeti, ker je samce
in tedaj ne more sedeti, kako so
sičtu, še manj pa, kako so materi
stroci ljubiti.

„Kje bodo te prodigne besede
že pošle“, zakrival je mestni sodnik,
„ker mi dala naša opravljanja po-
voljnega odgovora, tako naj rodni
sluga odvede to hudobno osebo v
ječo, tam naj čaka, da sklenemo
kaj drugega. Ka enkrat ji je strogo
prepovedano, brez varga dovoljenja
s kom govoriti. To si naj zapomni,
sodni sluga in zdaj naj odvede
to osebo, kakor sem velel.“

Helena, ki je bila v skladu s konvencijami
odredbo mestnega sodnika, še bolj
pa v skladu prejšnjega razpisa z infor-
mimi možem, ova izven sebe, pro-
sila je s solzami v očeh, da se ji do-
voli razgovor z njenim možem,
kako se ji godi.

„To gre že od nas,“ nahruli je mestni
sodnik, „kar mu je treba vsolet, spo-
roči mu že sodni sluga. Tedaj Herman,
stori tvojo dolžnost.“

Sodni sluga je navajen na
takšna poselja in prišel na namo-
njevan način še vedno tarnajočo He-
leno za roko in jo vlekli iz sodne
dvorane, da jo odvede na zato dolo-
čen kraj.

Bila je to slažna, temna jecā,
v katero je padalo le malo svetlobe.
Skozi malo z mračno preproščeno okno,
ki je bilo napravljen v vrata. Cel
upravo tvorili so stol, mala miza,
in nekaj v kotu gložene, že na pol
gnile slame.

To je bilo tedaj za Heleno določe

no, pa neneavadno stanovanje.

Jakob podal se je, ko je bil tako surovo odslooljen, k goardijski ter se pritožil oled tega ravnanja in ga milo prosil, da se poskusi za Heleno.

„Sploh ne vem, kaj je napotilo gospoda mestnega sodnika, da je ravnal z nama tako brezsrčno, mi vendar nismo osuniljeni hudodelstva. Bog nas je itak tožko kaznoval, ker je nama ope najljubše, kar sva imela, na tako grozen način.“

„Moji sin, od mene goardijski ginja oled odkritovinega pripovedovanja o duševnem trpljenju njegove žene ter o dogodku o sodni doozarji,“ naša žena nahaja se sedaj v rokah pravice, iz katerih je trenutno nihdo ne more rešiti. Kar smatra sodnik ukremiti, to se mora zgoditi in nihdo nimna pravice upoavjati. Da je Helena nedolžna, oerjamo ravno tako kakor oi. Toda o se

drugač je razpiranje sodnice. Sod-
nik kot človek je mogoče prepričan
o nekrivdi vaše gence, postava zastop-
nika po sodniku pa zahteva doka-
ze. Ne dovolim, da jih navede He-
lerman v zadostni meri, potem je
pred svetom in postavo čista, brez
madeža kakor pred izvršitvijo grozne
ga zločina po neznaneu storilec.
Glejte sedaj, zampajte v Boga, ki ne na-
loži nobenemu hijskega bremena,
kakor pravnoročno upogovemo moči."

X

Jakob podal se je nazaj v rotoč^ož ter
nestrpno čakal, da pride Helena. Toda
bilo je zastonj. Vled suroovega obna-
šanja mestnega sodnika in sodnega
sluge preplašcu, se ni upal v notran-
je prostora ter tako stal zunaj. Po dol-
gem čakanju se je oendar prikazal
sodni sluga. Jakob snel je ponižno
klobuk ter praval, če zaslišavaje še
ni končano.

„Kakšno zaslišavaje, prava
sodni sluga osorno.

„Kendar z mojo ženo, odorne
jakob prav ponižno.

„Što zločinca žensko, o, da, to
sedi na varnem, kraviro jo za
kurno pravom in jastrebov.

Jakob ni razumel prav, odod
česar je protil za natanljivejšo po-
jasnilo zakonitnega govorca.

„Spravi se ali pa se tebe zaprem,
kurnor soluce ne pozije, nahreni
sodni sluga s surovim glasom
prestrašitega prosila,

„nimam časa, da bi se peval s teboj,
hodi k vragu.“

„Kaj poudari to,“ zastavil Jakob,
„Helena zaprta, mogoče v verigah, ali
je oendar..., ne, to ni mogoče, ki ima
mene in stroko tako rada, ona
oziroma vseh gospodinj, na čednosti,
pobožnosti, ne, to ni mogoče, da
bi imela tako gločinsko misel,
še manj pa, da bi bila zmogljiva,
izvesti tak gločini. Hoj Bog, poma-
gaj mi in stoj mi ob strani v tej volji
ki sili. Razjasni to stvar in razodeni,
kdo je pravi krivec.“

Ko je Jakob uvidel, da je njegovo
čakanje in prizadevanje govoriti s
Heleno, zastavil, podal se je še enkrat
k gardijanu Kaäperju Dill, mu
povedal vse ter prosil, da se zaoprene
pri mestnem sodniku za Heleno,
da se z njo oendar boljše razuma, ker
je še le pred kratkim prestala kaj
ko bolezen.

Spoštovani duhovnik, ki je raz-
nal svojo obnašanje mestnega

sodnika Antija iz lastne skrivne, vlad
česar tudi ni upal dosti dobrega za He
leno, je sendar obljubil Jakobu, da
se poda k strogemu sodniku, da tako
potolaži potroga moža.

"Bog vam plačaj, visokooredni
gospod gardijan," reče Jakob s solzni
misi, ~~ter~~ poljubi vidno potolaže
duhovniku roko ter se poda potu
domu.

Gardijan napotil se je v pozni
večerni uri k mestnemu sodniku,
kjer je našel mestnega ^{sodnika} ~~sodnika~~
in sorodnike Laccia, Bonicellija, Mo
renca, Stanija, vsi premožni moške
mesta Ptujja, ki so ravno kar razpra
ljali o glovini, katerega je osumljena
Helena, ker so bili prisodniki in po
robniki pri zasliševanju.

Ko je vstopil obve spostoar in
pričujočemu duhovniku, pozdravili
so ga vsi prijazno. Hišni gospodar
ga je takoj sprašal, kateri srečni slu
čaj mu je naklonil tako pozni obisk.

Gardijan je v gavlji ohi in
privržnih besedah razložil celi

družbi poood prihoda, tako, da je postalo nekaterim okorosilo, ko je slikal gardijan duševno bolelost Jakoba in žalostno stanje Helene, ki ne more razumeti, kako je prišlo vse tako naglo in nepričakovano nad njo. Ti gospodje so sooooooali z ubogo družino in ~~se~~ se že hoteli pridružiti prošnji gardijana, da bi medmisodnik, če je ne more spustiti priporaj, vendar lepše ravnal z Heleno.

Toda nagloma prekine mostni sodnik gardijana, ne da bi se mogel za svoje tovariše.

„Visokooradni gospod, spoštujem in častim vas kot duševnika in človeka in si štejem v posebno čast, da vas moram pozdraviti v moji hiši kot gosta; kar se pa tiče sodnijskih stvari, pa nimam navade razpravljati o teh v moji hiši, zato je mestna hiša. Ker pa se strogo držim tega, da se nikdar ne utikam v zadeve, ki ne spadajo v moj delokrog, tako sem tudi spravičen, zahtovati ravnorito od drugih, pri čemer

ne gledam na star. Prosim te da j, gos-
pod goardi jan, da se o tem ne govo-
ri več, ker sem j jaz sam odgovoren
za celo postopanje in se ne dam od-
vrniti od poti, po kateri hodim in
ki je po postavi tudi prava. Jaz se ne
umetavam o vaše duhovniške zade-
ve, visokoorodni gospod, ravno tako
pa tudi ne pripustim, da se o tiki
nepoklicani o moje odredbe, ki se
tičejo mojega poklica in za kar sem
jaz sam odgovoren.

Če tudi je pričakoval goardi
jan odklonilni odgovor, tako je
bil ta vendar tako surov, da bi bil nak
nadaljni poskus, prepričati mestnega
sodnika o tem boljšem, popolnoma
zastonj, vled česar se je goardi jan
tudi kmalu poslovil.

Kakob prišel je pozno večer do-
m in prodal cel dogodek materi
Margareti, ki je vled teh razburilji-
vih prizorov začela bolehati in bile
sama najbolj tolažbe potrebna.

„To imam od prijaznosti na-
pram fantu, vledon drugi kaker

ta je kričal vse narobe, in kje je sedaj?
Od duosa groznega dogodka je
zginit, ali nisem rekla, da bo ta
še princel narobe in gorje v našo
hišo. Sedaj imaš plačilo za tvoje
preveč dobro srce, reče Margareta.
„Da res, fanty, kam je ta zgi-
nil“, prša Jakob.

„Od dotičnega časa, ko je bila
pri nas pojedina ga nisem videla
oči,“ odvrne Margareta, „če tudi
sem popraševala po njem. Nobeden
mi ne ve o tem kaj sporočiti, samo
toliko sem zgodela, da ga od duosa
umora tvojega stroka nikdo ni
oči videl; toliko pa morem reči, da
je imel on pri tem kroavem
poslu svoje prste omes, kako in
kaj, si še sama nisem na jas-
nem.“

Jakob ni našel celo noč miru,
šlo mu je po glavi, kar je posodala
Margareta; ozmerinjala pa ga je
tudi Helenina usoda. Ter čas je
premišljeval, kako bi hitro in os-
pešno pomagat svoji ženi.

Konraj se je začelo daviti, je že vstal ter se podal k Blaziničevi, da se z njim posvetoče, kaj bi se moglo ukreniti zaradi Helenine neveste. Stari mož pa tudi ni vedel dati nobenega nasveta; Jakob je moral celo opaziti, da mu je bil njegovo obisk celo neljub, na povarnostna opravljanja je Konraj odgovoril, nazadnje pa šel iz sobe, češ, da mora zaradi svojega dela na polje in pustil Jakoba v sobi samega.

"Kaj Bog," vzdihnil je Jakob, "kaj pa imajo ljudje, kaj mojim prizadeli, da so se nas začeli naenkrat ogibati in mene gledati po strani, kakor bi se bali, da bi koga zažaral?"

Jakob podal se je zopet domu. Med potjo ga je srečalo nekaj njegovih najboljših prijateljev, toda ti so se mu izognili in mu Konraj odzdravili.

Vred obračanja njegovih sosedov bil je Jakob jako potrpet, vendar ni mogel dalje prenašati, da ne bi priproi priiliki sgoosril mara, ki se mu je tudi izognil.

„Kako morem biti prijatelj moja
detomorilke,“ bil je cel odgovor; Miga
je dobil Jakob; ko je hotel odgovorjati
hitro zbežati, ga je Jakob siloma za-
držal, da mu pove, odkod to vse in
kdo je začel razširjati to sramotno
laž, ki je že itak prizadela nogo-
vo hišo toliko bolesti in žalosti.

Toda sedaj mu je prav porog-
ljivo odgovoril:

„Ne samo cela vas, ampak tudi
v oddaljenih krajih že vedo, kar se je
zgodilo v tvoji hiši, kdo pa je rekel,
da je Helena morilka, ne se pove-
daj, ker je to že vsakomur znano,
a tudi ne more reči, kdo je to prvi
izustil. Bog z vami in vedite onkraj
ga vselej, da se ne poznamo, kajti
mojem imoti s sodnijo ničesar
opraviti, dokler je tam gospod
Artij.“^H

Dokler žel je hitro naprej kakor
preplašena srna. Jakob ostal je sam,
kakor zgubljen daal je nazadnje
dovrn pobit od duševnih bole-
čin in neskončne otožnosti.

Helena ostala je v strogem zaporu, toda ne skooana v verige. Dne 30 aprila prisedel jo je sodni sluga zopet v doorano.

Dogodki zadnjih dni, bolest sled tega, da je po kriocci priprta in se z^{vrh} njo še ~~o~~ tega tako hudo raona, je popolnoma spremeniło njeno zunanost, tako da so jo celo njeni najbližji sorodniki po nekaj tednih komaj več spoznali.

Ki garnolele od joka, lica upadla in ocla, lepi, dolgi črni lasje v neredu, bila je bolj podobna mrliču kakor pa živemu bitju.

Ko je vstopila v sodno doorano, opbudila je sočustvoanje vseh prisodnikov, le mestni sodnik Astij ostal je hladu.

Na prigovarjanje mestnega svetnika Bonicellija dooolil je mestni sodnik, da se je sucla Helena oseti na stol, češ, da je zelo slabotna in zaradi posebne milosti toda, tem, da iz tega ne nastane za bodoče kaka pravica.

Ko se je Helena nekoliko opomogla,
^{dobrohotno}
začelo se je zasliševanje, ~~glepiti~~

Sodnik ponovil je vsa vprašanja, ki so se stavila že pri prvem zasliševanju ter jo opominjal z lepimi, da naj prizna, zakaj je umorila otroka, kajti tačas prišla je pričar, ki je potrdila s prisego, da je videla, ko je skrila Krvavi nož v njeno posteljo.

« Ne vem ničesar, nisem umorila svojega nevrečnega otroka kakor naj mi Bog pomaga, ki naj bo moji duši milosten sodnik, » odgovorila je Helena.

« Če ona na naša prijazna in dobrohotna vprašanja trdovratno taji, tako bomo na podlagi pravic, ki so nam dane v tozadebnih postopkih, bolj strogo postopali ter našli sredstva, ki jo bo prisililo, da prizna revnico. Krvnik naj pride, » zakliče močni sodnik.

Le ta bil je obližnji sobi, ko je prišel sodni sluga ter mu naročil,

da naj odvede Heleno v mučilnico, kjer
naj ostane do prihoda mestnega
sodnika in prisodnikov.

Mestni sodnik Bonicelli, kufante
Caccia prisililo mestnega sodnika, da
naj opusti to trpinčenje, ker je sum-
ljenka neoporečnaja in tudi ni nobenih
pravih dokazov, ampak le splošne go-
vorice, sled česar se oendar ne sme
z njo tako strogo postopati.

Toda mestni sodnik jih osorno
pogleda ter reče:

„Kor podje imate samo pravico po-
slušati, kar pove priprta, vse ostalo
pa jih nič ne briga, moja stvar je, da
jo prisilim k priznanju s roditelji,
~~ki~~ ki jih pripusti postava.“

Imenovani prisodniki, kate-
rim je bila prava nemaradna
in strastna suroost mestnega
sodnika, so se odstranili ter niso
dali pregovoriti prisostovati na
daljnjem gasliščanju Helene v
mučilnici.

Ko so prišli namestniki, po
katere je poslal sodnik, podal se

je v mučilnico, kamor so odvedli Heleno že prej.

Helena, ki je bila že itak tako slabotna, da se je komaj držala po koncu, se je zgrudila nezavestna na tla, ko je došla na grozni kraj ter zagledala na steni različno množico orodje.

Toda kronik, ki je bil na tako dogodke že navajen, je takoj spravil Heleno zopet k zavesti.

Ko je sodni zbor zasedel v mučilnici zanj določeno mesto ter sodni sluga zaprl prograj, ki je ločila prostor, v katerem je bil sodni prostor, od onega, v katerem je stala osumljenka, začelo se je zasliševanje in sicer "ostro".

Helena na stasljiva oprašanja ni mogla kaj drugega odgovoriti kakor je že prej povedala.

Ker na ose dokaz še vedno trdovratno stoji, tako se zoper njo strogo postopa, reče sodnik z osornimi glasovi, se obrne do kronika in mu reče, da naj ji na loči roki pri

vija palec ter postavi orodje na steklo
ko drugo.

Helena se spusti v jok, pade na
kolena ter prosi, kakor more prositi
le človek, ki je nedolžen, za usmiljenje
in priznanost, ker ni izvršila hudo
delstva, katerega se jo sumi.

Toda mestni sodnik odorne na
to z brezpričnim glasom:

"Le ona na vsa vprašanja od-
govori v popolno zadostnost, ter
pripozna gločinstvo, tako se privijanje
palec opusti, ako ne, tako stori kro-
nik kakor mu je ukazano".

Ko je Helena osovito zatrjevala,
da je nedolžna, prozel jo je na sod-
nikovo ukaz kronik ter jo odvedel
k muzici za privijanje palec. Tam
jo je privozal na stol, in ji položil
palec levo roke v privijalnik ter
postavil vijak na stevilko drugo ka-
kor je sedel sodnik, tako, da je palec
mimo stisnilo ter Heleni povzo-
čilo hude bolečine.

Vendar pa kljub vsej oslabelosti
ni zakricala, ker se je udala v svojo

usodo ter propustila vse volji božji pre-
pričana, da prenesete bolečino in
se soudar dožene njena nedolžnost.

Med tem časom, ko je imela
Helena palec v prisojfalniku, na-
daljeval je sodnik izpraševanje;
uboga, trpinčena žena pa ni mogla
ničesar drugega povedati kakor
prej.

„Ker noče ničesar priznati in so
določne izpovedbe prič, glasovi ka-
terih je zelo sumljivo, da je umorila
svojega otroka, tako se postavi
prisojfalnik na štouidlo tri in sicer
na obeh rokah,“ reče sodnik Kroniku,
»po obedu pa se zaslišavanje nadalji-
je, mogoče se tačas ta globna ženska
le pramišli. Mi pa, dragi gospodje
prisodniki, se podamo med tem
k obedu, popoldne ob treh pa ste
naprošeni, da se zopet tukaj sni-
dete.“

Kot si poslovil se je Astij od pri-
sednikov.

Oni so zapustili mučilnico, v kateri
je ostala Helena sama s Kronikom,

Ki je natanko izvršil sodniško po-
sodje.

Če ji je že proa stopnja mučenja
pogrozila grozne bolečine, tako je bila
druga naravnost neznosna. Krik nepo-
pisne bolečine ter najhujšega obupa
izšel se je iz njenih prs. Mlilo pravila
je kronika, naj jo rajši umori kakor
je pustiti tako mučiti.

Kri brizgala je iz stisnjenih
prstov, oled privijanja so se ji strle
ove kosti. Helena postala je oled teh
muk nezavestna in se kljub osem
kroničnim mučnostim ni za-
vedla.

Le-ta je oled tega javil sodniku
Rističu, ki je ukazal ravnatelniku, da
naj preuči Heleno ter ji mudi pomoč.

Šerif pa, ki je bil na take slučaje
že navajen, se nikakor ni podozil.
Se le na novočeno posodje mestnega
sodnika, ki se je že bal, da Helena še
pred priznanjem umre, se je podal
ravnatelnik o mučilstvo, kamor
je prišel kralu tudi mestni sod-
nik sam.

Se je bila Helena s palci o

privijačniku in le v sled tega, da je zdravnik izjavil, da se mora z mučenjem takoj nehati, če hoče ostati mučena pri življenju, odročil je sodnik, da se nadaljno privijanje ustavi.

Položili so nezavestno Heleno na leseno postelj, kjer ji je nudil ranocelnik kolikor je mogel, zdravniško pomoč. Trajalo je dalje časa, da se je Helena zopet zavedla. Njene prve besede, ki so se ji izgoile iz izmučenih prs, so bile:

"Jakob, kaj moram vse po krivici trpeti."

XI

Šrihl je zahteval, da se mora spraviti Heleno v bolnišnico pri Sv. Duhu, ker je potrebna posebna oskrba, kar v zaporu ni mogoče. Po različnih posredstvih je sodar privolil mestni sodnik v to, toda s pridržkom, da mora ostati v sobi, iz katere ne more pobegniti in zdravnik sme nuditi zdravniško pomoč le v nazočnosti sodnijske osebe. Tudi je paziti na to, da ne najde prilike govoriti s svojim mojem.

«Na ta način je lahko mestni sodnik čisto in strojaj pri ženski, ki je itak že do smrti umirana in si tako seveda oprostijo vsaj do nebes, odorne zasmevalno šeribl.»

«Preprosto si neslane šale napram našemu pollicu, gospod magister, in čemu govor pri kupci vina pri Orlu na njegovo kot kaže gladke besede ne damo odno odgoora, tako se zgodi to le zaradi

tega, ker močemo, da bi prenehali s svojo
bistramnostjo in s tem hojemo zade-
vo končati; vi imate to osebo le zdra-
viti, za vse ostalo pa se nimate no-
vi kakor tudi drugi ne brigati, od-
vrne kotij silno ožgostljen, da
zdravnik ne pritrdi njegove-
mu mnenju, kakor ga je že takoj splošna
grozila.

Ker se mestni sodnik ni hotel
dalje prerokati z magistrom, kateremu
gleda jezika ni bil kos, se je odstranil
ter še naročil kroniku, da spravi
Helena s pomočjo sodnega sluga
Hermana v bolnišnico, ji da tam
na noge železne okove ter jo tako dol-
go straži, dokler ne pride druga
odredba.

Magister je obočal stite palec,
zakar so zavreli bolnico na norilnico,
ker osled slabosti ni mogla oči hodi-
ti, v bolnišnico. Tam je bila sicer
strogo zastražena, vendar pa so žnjo
lepše navnali kakor v zaporu, tako
da je po nekaj tednih goraj odra-
vela.

Scribl poznal je dobro mestnega sodnika ter njegovo veselje uničiti človeka ne glede na to, ali je kriv ali ne. Tleed tega zaletel je Helenino izpustitev iz bolnišnice. Uboga reba je bila itak bolj podobna mrtliču kakor živemu človeku. Ni pa se mu posrečilo doseči sestara ^{ka} ~~ga~~ njenim možem Hakobom, ker je mestni sodnik to trdovratno odklonil, če tudi ga je večkrat in iskreno za to prosil.

Helena je prenesla vse, kar je odredil trdosrčni zastopnik postave, le tega, kar je on hotel, da bi priznala umor svojega otroka, ni storila.

Privodli so jo iz bolnišnice ^{nazaj} ~~zopet~~ v zapor, dan pozneje pačlo se je zopet zasliševanje.

„Tua sedaj o, kakšna nedolžna ima v rokah sveta pravica, da spravi koga do priznanja, ako ne prizna prostovoljno, se bo z njo postopalo hujše,“ zagrmel je nad njo mestni sodnik, ki jo je privodil binič Heleno v sodno dvorano.

milostljivi in strogi gospod, odorne
Helena mirno, "Kar hočete, dabi pri-
gnala, ne morem, ker bine mogla do-
primesti tako nečloveškega zločinca,
kateroga napravite meni kot matri,
ki soje stroke tako iskreno ljubi.
Ako me hočete po sili umoriti, naj bo
o božjem imenu; jaz nisem kriva,
kaj drugega ne vem povedati."

"Mi ji bomo že odprli usta, neče
hladnokrono Astij."

Dal je takoj poslati po Kronika
ter odredil za prihodnji dan za Hele-
no krpiničenje s "pozdigoovanjem"
in jo dal nato odvesti.

"Gospod mestni sodnik, ako ho-
čete to res umoriti, tako storite, toda
jaz nočem biti več prisoten, kajti
prehrudo je, kar počenjate g-nj, jo,
ker ..."

"Kdo vas je postavil za sodnika,
o tem, kar imam jaz storiti," od-
vrnil je mestni sodnik enemu
prisodnikom, ki je hotel ugovarjati,
"idite vaša posla, poslal bom po dru-
gega, ki je manj rahlovrten, ker bo

bolj častno zastopal vaše mesto, Bog z
vami.

Prisodnik bil je vesel, da se je tako
lahko rešil te neljube službe in se kolikor
mogoče hitro odstranil iz kraja, kjer
so po njegovem mnenju po nedolž-
nem umili Heleno.

Drugi dan odvedli so jo gorci v mu-
čilnico. Obdoločeni pri prišel je mestni
sodnik s prisodniki ter opominjal
ubogo ženo, da naj poudari resnico.

„Krogi gospod, naredite z mano,
kar hočete, ne morem kaj drugega po-
vedati kakor že prej: kaj nisem kriva,
ako hočete mojo smrt, tako mi ope-
nite življenje na vam poljuben
navin, rekla je Helena udano.

„Krogi kronik, reče Adrij, „upo-
rabite glede te osebe doig.“

Velod tega poročja gozvali so Heli-
ni noge potem pa roke na hrbtni naog-
dol. ^{mučnje osuščence gozvalo iz njega sledečino.}
Na stropu mučilnice bilo je pri-
trjeno kolesce, okoli katerega je toklo
dolga vrv. Kronik privezal je muče-
nega s četinsko ožavo nato vrv
ter potegnil drugi del vrv na ogdol
tako, da je obvisel mučeni z nase

zvitini rokarji nad glavo med nebom
in zemljo, kar je prouzročilo trpinčene-
mu grozne muke.

„Dna sedaj vidi, kaj se godi z njo,
ako še dalje taji,“ spregovori Artij.

Helena je molčala.

„Možster potegni,“ zaklical je Kro-
nik, ki je potegnil za oro, tako, da so
bile Helenine roke precej višje potegn-
jene višje. Grozen krič privčal je, kako
hude bolečine je občutila Helena.

Nekaj časa protinil je Kronik s
tem groznim poslom, toda mestni
sodnik zankazal je, da naj nadaljuje.
Helenine kosti so začele pokati in ko
so prišle roke v led sedmega natego-
vanja ori v isto višino kakor glava,
pritokla je roki kri iz nosa in ust.

„Moj Bog me zapusti med teh
bolečinah,“ zaopila je Helena, „ne mo-
rem več.“

„Nategni še huje,“ bilo je reko sod-
nikovo pozvalje.

Ku Kronik je izoddel ta trdo-
srčni ukaz.

„Kospod, vse sem storila, kar vi

hočete, da bi naj storila, samo spusti
to me, zakrivala je Helena popolno-
ma onemogla.

„Kor podje, slisali ste, ona je pri-
znala; ~~z~~ vlikne mestni sodnik s
slabo pritajenim ocvrljem, „Kro-
nik, popusti sedaj.“

Ko je oro popustila; ~~sedla~~ se
je Helena neopovedna, roke so stopile
iz sklopov ~~na~~ⁱⁿ visle kakor natoč
ob telesu. položili so jo na leseno postelj,
ter polivali z mrzlo vodo, da se je po
daljšem času gorol za ocdla, toda pre-
hude bolečine in prejšnje duševne
trpljenke onirale so ji um - postala
je blazna.

Ker pa je tekoni doiga rekla:
storila sem vse, kar si hočete, da bi
bila storila, tako se je to dobesedno
zapiralo. Kapisnik podpisali so mest-
ni sodniki ter princeliki. Ker je
suvatral Astij te besede kot pri-
znanje, poslal je cel spis gospodu
Petru dukrecifu pl. Apostelu, ki je
bil tedaj kroni sodnik za okraj
Celje.

XII,

Ka to svestilo sporočil je kroni sodnik Konventu svetov minoritev v Ljubu, da mora nujno odstopati v gradec, vendar česar bo to zadeno še prejšel, zaradi tega pa ni treba nobenih posebnih priprav.

Tako se je glasilo poročilo kronskega sodnika z dne 4. junija 1687.

Dne 5. junija 1687 odločili so Hoke, ker niso verjeli, da bi bila znorila, v Apaie, četudi je bila vendar polomljena udov že na pol mrtva. Drugi dan in vda bi se vrtili zoper njo pred kronske sodnijo razprava zaradi domora. K tej obravnavi bile so poklicane tudi sbranih prave.

Najprej bil je zaslišan kot priča Andrej Blazinišek, ki je prvi naprotil sodbo glede nesrečnega dogodka v Jakobovi hiši.

Njegova izpovedba bila je splošna, ker ni bil priča, kako se je zgodila nesreča, vendar česar je mogel povedati

leto, kar je slišal govoriti; glede sodenja
Haksa in Helene pa je mogel poročati
le najboljše. Čisto odkrito povedal je
kronnemu sodniku v obraz, da je He-
lena nedolžna, hudobni duh je po-
vzročil, da mora zaradi globoke ob-
dolžitve, katero si je Bog ve kdo iz-
mislil, toliko trpeti. Branil se je
odločno praveč zoper Heleno, pa tudi
ne v njeno korist. Vслед tega bilo je
njegovo zasliševanje končano.

Helena, ki je brez vsakega obzira
na prisostvovala pri zasliševanju,
se je nekaterekrat zdrznila, želozo
na nogah delalo ji je bolečino, ki
so bile še hujše, ker so bile tudi roke
glomazne. Tu kakor bi ji hotela pre-
vidnost doostiti le toliko jasnih
trenutkov, da bi mogla temu jasnej-
še spoznati njeno neskončno ne-
srčno vlogo, se je trenutno za-
sedla, da se nahaja na kraju, kjer
se odločuje o življenju in smrti.

»Klicu umorila svojega otroka
rekla je tihó sama praveč, »Bog, tito
oci.

Hotela je doigniti roke, ki pa so ji odpovedale službo, ker so bile vsled krpinjenja stete.

Druga priča, krogor Samšek je bil tudi zastličan. Gyrovedal je isto ka. Kor proi. Tudi on se je branil priven za ali zoper Heleno, vsled česar je onkl odstopiti.

Tretja priča, ki nam jo že znana, ker je pod imenom Tomaž in Janz igrala je važno vlogo, je nastopila. Razum braggstine v obrazu in slovega leso ga oča ni bilo ničesar, kar bi kazalo na prejšnjega potepuha, on se je tako pre. menil, da ga nihče ni več poznal.

Iz razcaranega prejšnjega vojaka postal je čedno vloženi kmet, ki se je izdal kot ^{za} nakupovalca grnja iz spodnjih krajev. Slučajno bil je tistega dne, ko je Helena umorila svojega otroka, v Pračah; šel je ravno mimo hiše in tako videl, ko z okno, ko se je izoršl umor. Na običajna opravila od goarjal je z zanimljivimi pogledi na Heleno popolnoma mirno ter priporočal cel dogodek, seoe le

s tem ~~obagradom~~ razločkom, da je svoj
grozni glavni naprtil popolnoma na
Heleni.

Kroni sodnik prisposobljal
je zapiski, ki ga je sestavil v Statten-
bergu z francoski na njegovo izrec-
no zahtevanje, kar je tudi potrdil
s prisego, z današnjo izpovedjo ter
našel v obeh tako jasno soglasje, da
nivoč doornil o resničnosti teh
izpovedb. Če eno se mu je zdelo sum-
ljivo, da ta priča, ki se je imenovala
Vid Siree, ni takoj tega naznanila
ko je sendar videla ose tako na-
tano.

« Oprostite strogi gospod Kroni
sodnik, tega nisem mogel storiti.
Mislim, da po volji boji bo tudi barba
vsi brez mojega sodelovanja prišel ta
glavni na dan, kajti nisem hotel, da
bi rekli, jaz sem spravil te ljudi v
nevarnost, ko jih niti poznal nisem.
Ko sem pa ^{slučajno} ~~zvedel~~, da je sodnika o tem
že zvedela ter prišla storila, sem se
čutil dolžnega, da sem podal v
Stattenbergu mojo izpoved, ker je

vedel že cel skraj, kdo je storilec.

Što izjavoo zadovoljil se je sodnik
ter zahteval, da prisече zoper Heleno,
kar je tudi storil.

Helena je popolnoma onemoga,
od bolečin ter mrko gledala pred se.
Dosedaj se ni brigala zato, kar so pri-
povedovale priče. Ko pa je začel ko-
marj ^{opisovati} ~~priznati~~ cel dogodek od
začetka do konca, je pozorno posluša-
la, nato pa zakričala v obup ter to-
lesti uboge, do smrti mišne matere.

„Ni res, ti se lažeš, tega jaz nisem
storila“.

Bil je to njen zadnji ročel tre-
mtek, nato so jo odvedli. Komaj
je še mogla hoditi, v enomer pa je
prosila, da bi jo peljali k Jakobu, do
katerega je tako daleč.

Popoldne restal se je sodni zbor.
Kaznivnik ozaščevanju, ki se je
izgovorilo na dobrohoten način,
se je provital in pripodabljal z
izproodbavni priči.

Kronisodnik je z ozirom na to, da je mestni sodnik Artaj popisal Heleno kot lažnjivo ženko in je ta tekoni dviganja priznala svoj čin in tudi priča potrdila pod prisego ta dogodek, predlagal, da se izreče smrtna kazen.

Prisodniki faroz Jurij Löbl, Janoz Nittermayer, Mihael Schöninger, Martin Stumel, Janoz Saller, Franc Stauber, Jurij Kramberger, Janoz Dressenger, Janoz Eggel, Adam Kováčik, Andrej Krümler so glasovali za to, le edini Janoz Kluk Rechenberger je bil zoper smrtno obsodbo, toda to bilo je brezpomembno, ker je večina glasovala po predlogu kronnega sodnika.

Ko so prešteli glase, in je bila sodba pravomočno sestavljena, privedli so gospo Heleno v dvorano, kjer ji je sodnik še enkrat predočil izvirni gločini; toda le-ta ni odgovorila ničesar. Dne 7. junija 1688 bila ji je napramljena smrtna obsodba.

Sploščjoi gardifar Kašpar

Diehl, ki se je toliko trudil, da bi rešil Heleno, hotel jo je še pred smrtjo tolažiti z dobrinami s. cere. Ko je zvedel o njeni grozni usodi, podal se je takoj na lice mesta.

^{Helena} Toda v kačinem stanu je našel! Četudi ji je bil omračen um, spoznala ga je in reče da bi jo ta še ogorsil, ozkljnila je:

„Visokoodni gospod, jaz nisem umorila stroka kakor je izpovedal mi hudobni človek.“

Koordinar hotel jo je pripraviti za sprovod, toda njena žučnata govorica prepričala ga je kmalu, da je blazna. Nasled tega se je odstranil ter podal k kronarju sodniku, da ga opozori na Helenino stanje in se odloži izrek sodbe ter njena izgoritev, dokler Helena ne ozdravi, ker sicer ni postalo, da se izgori sodba glede osebe, ki je blazna.

„Ona je pri polni zavesti prišla na ~~njega~~ glavin med dviganjem,

to je tudi potrdila priča pod prisogo,
jaz ne morem ničesar spreminiti,
bil je odgovor kronga sodnika.

Isvardifan, ki je dobro poznal
gospode pri sodniji ter vedel, da z nji
ni ni dosti govoriti, se je priporočil
kronemu sodniku ter še pripom-
nil, da sicer ne more Heleno spoe-
dati ter ji dati zadnje popotnice, ker
je za to nezmožna, vendar bo molil
za osebo, ki je po nedolžnem umorjen,
da ji bo nebeški Dč milejši in bolj usmil-
jen sodnik kakor ta na zemlji.

Dne 9. junija 1687 so privodili He-
leno kljub njenemu starju pred
sodni door ter ji naznanili dedno
sodbo:

Na podlagi tožbe in odgovora ter
celoga sodnega postopanja deželno-
sodnega roda za Štajersko spoznali
so prisodniki in sodniki tega sodišča,
da se storilka, ki stoji tukaj pred
sodniki, Helena Košak zaradi hu-
dodelstva detonora danes izroči
kroniku, ki jo ima odvesti na do-
ločeno morišče, ji tam z mečem

odsokati glavo, nato pa mrtvo truplo
z glavo vred pokopati. Bog bodi ubogi
duši milosten.

Apače, dne 9 junija 1688

D. P. d. pl. Aposteln

cesarski kroni sodnik v okrožju
Celje.

Velika množica se je zbrala,
da prisostonujejo ~~sodbi~~ razglasitvi
sodbe ter njeni izvršitvi.

Med gledalci bil je tudi Tomaž.
V dijojem veselju poskakovalo
je njegovo srce, ko je videl, da se
mu je posrečilo maščevanje nad
Heleno.

„Kva sama beseda od mene
jo more rešiti, mene pa spravi
tja, kjer je zdaj ona. Ne, tega nik-
dar, ona je že bolj mrtva kakor
živa, naj prestane še tudi to,
tako je govoril sam prisebiter
odšel.

Drugi dan ob šestih zjutraj
izvršila se je sodba na mrtvem
telesu nesrečne Helene — mrtva
je prežnje noč v ječi.

Njen mati ^{preminula,} ~~mama~~ je že prej in
ji ~~je~~ bila tako prihranjena na bolest ~~od~~
heerinega trpljenja.

Takob ni mogel verjeti, da je nje
gova čez vse ljubljena žena umorila
stroka. Po Helenini smrti je nevarno
zbolel, le slika in trud magistra
scribla je pripisovati, da je ozdra-
vel. Tiha stojnost se ga je polasti-
la sled vseh teh razburljivih dogod-
kov, ostal je žalosten do smrti. Pro-
dal je za nizko ceno posestvo v Apa-
čah ter se podal nazaj k Sv. Urbanu.
Kjer je ~~umrla mama~~ pa ni dolgo časa
prebival, do godki položilivo ga v
ravnem grobu.

Leta 1717 umrl je puščavnik pri
Majšpergu, kateremu je tedanji lastnik
dotične grajske gospod pl. Markon
dovolil, da si je smel postaviti v gozdu
malo hišice.

Brat Tomaž živel je po pravilih
sv. franca lesiškega, toda še bolj strogo
kakor je bilo ukazano. Koožival je ra-
mo zelenjad, koruine ter posuše-
no sadje. Ležal je po zimni in po

letu na golih tleh, nikdar ni prošel
kakoga soseda za milostino in tudi
ni ničesar sprejel, letu in tam
ožel je kruh. Nikdo ni vedel, kakaj
živi tako strogo, nobenemu tudi ni
bilo znano, odkod je prišel. Kdorkoli
je šel mimo, videl je Tomaža, kako
je klečal pred križem postal je
mimo pred hišo ter iskreno molil.

Cutil je, da se mu bliža konec
življenja. Minoidočega delaoca pro-
sil je za občestilo minoritskega
guardijana Janeza Dorica, da mu
podeli zadnjo popotnico.

"Hiti, moje nesoščete," zaklical
mu je s slabim glasom, "drugače je
prepozno."

Ko je guardijan to slišal, hitel
je takoj v cerkev, ožel Najrostejši ter
šel k bratu Tomažu. Mnogo ljudi
ga je spremljalo, glasno so molili
litanije, ko so govedeli, kam gre
guardijan.

Ko se je bližal duhovnik Kolibi,
v kateri je stanoval Tomaž, ko
se je ta dvigniti iz legišča,

da bi kolikor mogče spoštljivo sprejel
kralja vseh kraljev, toda bil je že predač.

Duhovnik je ostopil in moral po-
staviti najostejše na hlad, ker ni bilo
ničesar drugega. Vso del se je zavrnil
Tomaja na zemljo, da spore težko
bolnega.

„Gospod, gahvalim se ti, da si mi
izkazal še to milost, da ne obupam.“

Kačel se je spovedovati, oko postalo
mu je ročno, nazadnje začel je glasno
ihleti. Povodil je duhovniku vse s He-
leni in njenemu stroku.

Puščavnik Tomaj bil je tisti, vled
katerega je morala Helena umreti
sako strašne smrti. Priznal je, da od
tega dne, ko se je izvršila nad Heleno
smrtna obsodba, ni našel več nobe-
nega miru; tisti greh, ki ga je storil
vled Heleno in njenega stroka, ga je
pekel do dna sra; da nekoliko olajša
to kipljenje, umaknil se je v osto
in živel tako strogo kakor je bilo le
mogoče.

Ko velikim zanimanjem poslu-
šal je goardijski puščavnikovo pripo-

vedovanje. Četudi se je spominjal
na dogodok z Heleno, ker je bil tedaj
še novinec v minorit~~et~~u, keru samu
stanu v Plufu, tako vendar ni vedel
za pravi vzrok. Tedaj zgodil se je
tomaževih ust to grozno novice.

Ko je videl, kako se je ^{tomaž} ~~stosano~~
spovedal, ~~ter~~ ^{da se} vedno bal, da bo našel
pred večnim sodnikom milost,
postavil ga je božji služabnik, da
je božja milost neizčrpljiva in vlad
tega more tudi on upati, da mu
bo odpuščeno.

„Visokorodni gospod, trideset
let sem se postil, jokal, molil, toda
moje srce ostalo je nemirno. Kako
bi bilo mogoče, da bi našel kaj gločiv
ne milost, ko sem vendar pahnil
celo družino v nesrečo in ~~sem~~ po-
stal dojni morilec.“

„Bog je volik in usmiljen; ker
ste pokazali popoleu kes, tako vam
nagnani posled menim daro
moji, da so vam odpuščeni vsi
grehi, katerih ste se sedaj spove-
dali.“

Če kratki, pobožni molitvi podčelil
je gardijan težko bolnemu najso-
sejše, ki je nato prosil duhovnika z
že slabim glasom, naj pove vsemu
naj stojčim, kakšen zločin je izgovoril,
da najde tako Helena gadočeneje pred
ljubljeni ter se zve, da je bila nedolžna.

Tomaž mislilal oči konca garde-
janovega pripovedovanja - sled sla-
bosti je prejel umrl. Njegovi obloki nas-
liso se popis ~~njegovega~~ groznega zlo-
čina; ob koncu pravil je, da bi smel biti
pokopan tam, kjer je živel trideset let,
ker ne zasluži, da bi počival v blago-
slooljeni zemlji.

Spiraje se napis, ki se je našel
pri Tomaževim na njegovo priznan-
je storil je gardijan vse pri deželni
vladi, da so izkopali Helenine kosti
ter jih položili v blagoslooljeni zemlji
k večnemu počitku, kar se je tudi
dovolilo.

Mnogobrojna množica od
blizu in daleč se je zbrala, ko se je

izročil ob številni udležbi duhov
nikov po velikih letih navade
pogreb na pokopališču pri cerkvi
na Ptujski gori.
